
سرمقاله

میراث چهل ساله

سعید مقصودی

برای هاشم شهروسوند، ایستاده در میان، و منصور صادقزاده، فرشته‌ای در قامت انسان

ستاره هرچه پرفروغ‌تر، میراتر. صاحب‌نظری به‌درستی اشاره کرده است که: «به‌طورکلی در اجتماعی که مجله‌خوانی چندان رواجی در میان دانشجویان ندارد، نباید انتظار تأثیرگذاری فوق‌العاده‌ای از یک مجله خاص داشت» [۳۵]. در حدود صد سالی که از چاپ اولین مجله ریاضی به زبان فارسی می‌گذرد تعدادی از این نوع مجلات منتشر شده است ولی عمر آن‌ها به‌طور متوسط به ده سال هم نمی‌رسد. بقیه السیف آن‌ها همین مجله فرهنگ و اندیشه ریاضی است؛ یادگار آن امیدها و سعی‌ها و بردباری‌ها.

امروزه جامعه‌ای را توسعه‌یافته می‌دانند که در کنار شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، عنصر «اطلاعات» و «دانشی اجتماعی» نیز در آن برجسته باشد. در چنین اجتماعی، نشریات علمی به عنوان وسیله‌ای برای توزیع، انباشت، و همچنین تولید داده‌ها و اطلاعات علمی نقش حیاتی دارند [۲۱]. کمیّت و کیفیت نشریات علمی در هر کشور می‌تواند به عنوان شاخصی برای تعیین میزان فعالیت‌های علمی در آن کشور یا جامعه مورد استفاده قرار گیرد [۲]. درعین‌حال، باید در این موارد به عنصر کیفیت نیز توجه کرد؛ مقاله روشنگر [۳۱] را در این باره ببینید. هدف از انتشار نشریه‌های علمی، گسترش پژوهش در موضوع‌های مختلف، ترویج و بالابردن سطح دانش نظری، و همچنین ایجاد ارتباط بین پژوهشگران است.

عبارات و کلمات کلیدی: مجلات علمی، مجلات دانشورانه، انواع مقاله، مقاله توضیحی، مقاله مروری، دانشگاه، مجلات ریاضی فارسی، دانشوری
نوع مقاله: ترویجی؛ تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۵/۳۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۳۱

اولین مجله علمی در دنیا ۲۱۳ سال بعد از اختراع دستگاه چاپ، در سال ۱۶۶۵ به وجود آمد. روزنامه‌نویسی در معنای امروزی هم در ایران بعد از ورود صنعت چاپ در زمان محمدشاه قاجار (۱۲۱۵ ش) آغاز شد؛ هرچند تاریخ نخستین کتاب چاپی در ایران به سال ۱۰۲۰ ش/۱۶۴۱ م در جلفای اصفهان می‌رسد [۱]. نخستین روزنامه با نام کاغذ اخبار و به همت میرزا صالح شیرازی و با صواب‌دید محمدشاه از ۱۲۱۵ ش پا گرفت: میرزا صالح از نخستین تحصیل‌کردگان ایرانی در فرنگ بود. پس از تعطیلی این روزنامه و تغییر و تحولاتی، پس از ۲۷ سال از انتشار نخستین روزنامه ایران، نخستین نشریه علمی در ایران با نام روزنامه علمیة دولت علیه ایران مختص مطالب علمی به صورت ماهنامه منتشر شد. این امر آغاز یکی از انواع روزنامه‌نگاری، موسوم به علمی‌نویسی، در ایران است. در زمان انتشار این نشریه، ۱۳ درصد جامعه ایرانی شهرنشین و اکثر آن‌ها هم بی‌سواد و قیمت هر شماره آن برابر قیمت ۱۳۲ کیلوگرم نان در آن زمان بود [۲۱].

اولین نشریه دانشگاهی ایران نیز دانش نام داشت که ۱۴ شماره از آن از خرداد ۱۲۶۱ ش تا دی ۱۲۶۱ ش از سوی علیقلی‌خان مخبرالدوله، وزیر علوم وقت و رئیس مدرسه دارالفنون، به صورت دو شماره در ماه منتشر شد [۱۳]. بعضی معتقدند که اولین مجله در ایران به دوره قاجار و به نام فلاح مظفری برمی‌گردد که محتویات آن درباره کشاورزی بود و در سال ۱۲۷۹ ش/۱۹۰۰ م در دوره مظفرالدین‌شاه و از سوی «اداره کل فلاح» آن زمان منتشر شده است که نخستین نشریه اختصاصی کشاورزی در ایران است.

در حال، تحول واقعی در انتشار نشریات علمی در ایران از سال ۱۳۴۴ ش/۱۹۶۵ م به بعد رخ داد زیرا تعداد دانش‌آموزان به ۲/۶ برابر، تعداد پزشکان ۴/۷، میزان واردات ماشین‌آلات ۲/۸ برابر ده سال قبل از آن افزایش یافته بود [۲۱]. درباره رشد مجلات علمی و عمومی در ایران بررسی‌هایی انجام شده است از جمله [۴۱].

نخستین نشریه ایران در زمینه ریاضی در حدود یک قرن بعد از انتشار روزنامه در ایران، در ۱۵ دی‌ماه ۱۳۰۶ شمسی، با نام حل المسائل ریاضی با همکاری عبدالله ریاضی، حسین هورفر، و علی‌اصغر ناصر^۱ انتشار یافت که شامل مسائل شاخه‌های مختلف ریاضی (دبیرستان) بود و اول و پانزدهم هر ماه در چاپخانه نهضت شرق تهران چاپ می‌شد (مقایسه شود با [۲۶] که اولین مجله را مجله ریاضیات عالی و مقدماتی دانسته است).

در اینجا قصد نداریم به جریده‌نگاری ریاضی بپردازیم، که به صورت پراکنده در [۳۳، ۱۶] انجام شده است، بلکه هدف ما یادآوری میراثی است که از گذشتگان در زمینه ترویج و اشاعه ریاضیات،

¹<https://amirasghari.com/nasser-hoorfar/>

ضمن حفظ ارزش و اعتبار علمی آن، باقی مانده است.

متأسفانه، امروز شاهد یک نوع گسست در اندیشه و فرهنگ ریاضیات کشور هستیم، خصوصاً از زمانی که موج مقاله‌نویسی دانشگاهیان را فرا گرفت. گو اینکه می‌نویسیم فقط برای «نوشتن» و نه «خوانده‌شدن و تفکر». در زمان‌هایی نه‌چندان دور، ارجاع به نوشته‌های منتشرشده در همان چند مجله معدود ریاضی فارسی رایج بود، ولی امروز کمتر شاهد چنین رفتاری هستیم، گرچه شاید راحت نبودن دسترسی به چنین گنجینه‌ای یکی از دلایل این کار باشد ولی مهم‌ترین آن‌ها نیست. در ادامه، مختصری درباره مجلات و مقالات علمی صحبت خواهیم کرد و با تاریخچه‌ای از مجله فرهنگ و اندیشه ریاضی مطلب را به پایان می‌بریم.

مجلات علمی

در اصطلاح علم کتابداری و اطلاع‌رسانی، «هر نشریه‌ای^۱ را که پی‌درپی و اغلب تا زمان نامحدود و با عنوان مشخص و ثابت و سالی حداقل یک‌بار منتشر شود پاینده^۲ می‌گویند» [۲۴]. توالی یا فاصله انتشار پایندها بسیار متفاوت است، مثلاً روزانه، هفتگی، دوهفته‌نامه، دوسالانه، و غیره. همچنین پایندها ممکن است زمان انتشار منظم، مشخص، و ثابتی داشته باشند (موسوم به منظم) و یا نامنظم و غیرمشخص باشند. نشریه‌های ادواری^۳ یا مطبوعات از جمله پایندهایی هستند که حداقل سالی دو شماره منتشر می‌شوند. از انواع ادواری‌ها یکی روزنامه است که روزانه یا دوسه‌بار در هفته منتشر می‌شود و از تحولاتی که در درجه اول ماهیت اجتماعی-سیاسی دارند خبر می‌دهد و مقاله‌های علمی مردم‌پسند نیز چاپ می‌کند، دیگری، جزوه اطلاعاتی یا خبرنامه که بعضی بنگاه‌های اطلاع‌رسانی (خبری یا غیره) چاپ می‌کنند و وسیله مبادله اطلاعات بین مؤسسات مختلف است و بالاخره مجله که حاوی مقاله و نوشته‌های علمی، فنی، اجتماعی، سیاسی، و غیره است و ممکن است اطلاعاتی درباره پیشرفت‌های تازه در علوم و فناوری را نیز منتشر کند. مجله ممکن است مخاطب عام داشته باشد و در موضوعات مختلفی مقاله و نوشته‌هایی منتشر کند که آن‌ها را مجله عمومی^۴ می‌نامند و یا ممکن است مقاله و نوشته‌های آن‌ها متمرکز در یک یا چند موضوع خاص شامل مسائل و موضوع‌های گوناگونی نظیر امور داخلی، بین‌المللی، اقتصادی، فرهنگی، پزشکی، کودکان، تفریحات، و غیره باشد که آن را مجله تخصصی^۵ می‌نامند.

مجله‌ها را براساس معیارهای مختلفی مانند فاصله انتشار، موضوع، مخاطب، مکان یا حوزه

^۱publication ^۲serial ^۳periodicals ^۴magazine ^۵journal, revue [به فرانسه]

نشر، و نوع محتوا می‌توان تقسیم‌بندی کرد. ما در اینجا به سه دسته از مجلات تخصصی توجه داریم. یک دسته مجله‌های حرفه‌ای^۱ است که مطالبی در حوزه یک حرفه یا تخصص عملی منتشر می‌کنند و اساساً به کار افرادی می‌آید که شاغل در آن حرفه عملی خاص هستند. دسته دیگر از مجله‌های تخصصی، مجله‌های علمی^۲ و دسته دیگر مجله‌های دانشورانه^۳ یا آکادمیک/دانشگاهی^۴ هستند.

لازم است توضیح مختصر و مکرری درباره معنای علم و علمی داده شود؛ از جمله بنگرید به [۴، ۳۶]. علم به معنای خاص، که ترجمه science (برگرفته از اصطلاح لاتینی scientia و از ریشه scire و تا پیش از قرن ۱۷ به معنای مطلق «دانش») است، محصول انقلاب علمی است که شروع آن را از سال ۱۵۴۳ م می‌دانند و با آثار کوپرنیک آغاز شد و با نیوتن در اواخر قرن ۱۷ پایان پذیرفت. علم در این معنای خاص آن بخش از شناخت و آگاهی بشر است که با روش‌های تجربی قابل اثبات و تأیید باشد. علم به علت به کارگیری روشی موسوم به روش علمی از دیگر دانش‌ها متمایز می‌گردد. دو رکن روش علمی عبارت‌اند از منطق و مشاهده تجربی؛ برای شرح بیشتر می‌توان به کتاب‌های تاریخ و فلسفه علم مراجعه کرد، مثلاً، [۴۳]. مثال مشهوری این معنا را روشن می‌کند. مثلاً طالع‌بینی در زمره علم به حساب نمی‌آید حتی اگر دانشگاهی معتبر تصمیم به تأسیس گروه طالع‌بینی، استخدام هیئت علمی، تدوین برنامه آموزشی و اعطای درجه فوق‌لیسانس برای آن بگیرد. طالع‌بینی را نمی‌توان رشته‌ای علمی دانست. علت این حرف موضوع طالع‌بینی نیست بلکه روش‌شناسی مورد استفاده طالع‌بینی، غیرعلمی است.

پس از انقلاب علمی و ظهور علم جدید در سال‌های بعد، انقلاب‌های دیگری در دانش‌های دیگر رخ داد و علوم تجربی دیگری ایجاد شدند. گاهی علم بر علوم طبیعی نظام‌مند دلالت دارد یا بر نوعی منطق تحقیق و تبیین الگوبرداری شده از علوم طبیعی مانند آنچه در رهیافت و گرایش نظام‌مند به انتزاع در دانش‌هایی که منشأ آن‌ها ابعاد رفتاری انسان است (موسوم به علوم اجتماعی^۵ مانند روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، مدیریت، یا باستان‌شناسی)^۶ و گاهی رشته‌هایی مانند تاریخ، فلسفه، ادبیات، هنر، زبان، و مانند این‌ها را، که معمولاً به آثار خلاقه انسانی می‌پردازند و با علوم اجتماعی از حیث موضوع و روش تفاوت دارند، انسانیات^۱ می‌نامند [۵]. گاهی هم علم را

^۶ برخی همه علمی را که از ویژگی اکتسابی و اجتماعی برخوردارند علوم انسانی (human sciences) می‌نامند [۱۱]. در واقع، علوم انسانی معارفی است که موضوع تحقیق آن‌ها فعالیت‌های گوناگون بشر، یعنی فعالیت‌هایی است که متضمن روابط افراد بشر با یکدیگر و روابط افراد با اشیاء، و نیز آثار و نهادها و مناسبات ناشی از این‌هاست [۳۲]. در این صورت علوم انسانی معنایی جامع دارد و شامل علوم اجتماعی نیز می‌شود.

به معنای عام در نظر می‌گیرند و به هر رهیافت نظام‌مند به هر حوزه‌ای از شناخت که با روش‌های تحقیق مورد قبول اجتماع دانشوران^۲ آن شاخه هدایت شود علم می‌گویند. توجه کنیم که ریاضیات با معنای خاصی که برای علم بیان شد (یعنی مبتنی بودن بر روش تجربی) دیگر علم یا به عبارت دقیق‌تر علم تجربی^۳ (اعم از طبیعی و اجتماعی) نیست، ولی جزو شاخه دیگری از علوم موسوم به علوم صوری^۴ به حساب می‌آید مانند علم منطق و آمار [۲۰]. به افرادی که در علوم طبیعی یا بعضاً علوم اجتماعی تخصص دارند و صاحب تحقیق هستند دانشمند^۵ یا محقق و به افراد متخصص و محقق در انسانیات (فلسفه، تاریخ، ادبیات، هنرها) دانشور^۶ گفته می‌شود [۵].^۷

نباید تصور کرد که با ظهور علم طبقه جدید اجتماعی متشکل از افرادی با پیشه علم شکل گرفته است. برخی از روی علاقه شخصی و برخی با هزینه شخصی و یا کمک صاحبان ثروت به این کار می‌پرداختند و اساساً تا نیمه اول قرن نوزدهم حرفه‌ای به این نام وجود نداشت. کلمه scientist [دانشمند] در انگلیسی فقط ۱۵۰ سال قدمت دارد و قبل از آن حرفه دانشمندان وجود نداشته است. این کلمه را نخستین بار هیوئل^۸ آن را، به طنز، در ۱۸۳۴ به کار برد.

دانش جدید که ارسطوگرایان مدت‌های زیادی راه را بر آن بسته بودند، در زمان نیوتن راه خود را به بعضی از دانشگاه‌ها یافته بود. عده کسانی که به فلسفه طبیعی (یا همان علوم طبیعی) می‌پرداختند به سرعت در حال افزایش بود. تأسیس انجمن‌ها و پژوهشگاه‌ها نشانه‌ای از این وضع بود. با افزایش تعداد این افراد این تمایل پیدا شد که برای بحث و تبادل افکار گرد هم بیایند. آن‌ها با الهام از تبلیغات فرانسیس بیکن^۹ کم‌کم به فکر ایجاد سازمانی کارآمد افتادند که هدفش یکسره وقف‌گشودن رازهای طبیعت از طریق همکاری‌های علمی باشد. اندیشه تشکیل انجمن‌های علمی بسیار قدیمی بود و به آکادمی افلاطون می‌رسید ولی نخستین از این نوع در ۱۵۶۰ در ناپل ایجاد شد و سپس آکادمی لینچه‌ای در ۱۶۰۳ و چیمتو در ۱۶۵۱ در فلورانس تأسیس شد. انجمن سلطنتی لندن در ۱۶۶۲ فعالیت خود را از سرگرفت و آکادمی علوم فرانسه در ۱۶۶۶ با دستور لویی چهاردهم ایجاد شد. پژوهشگاه‌ها و انجمن‌ها شروع به انتشار نشریات ادواری جهت شناساندن پژوهش‌های اعضایشان کردند. این نشریات جای روش قدیمی و ناکارآمد نامه‌نگاری بین دانشمندان را گرفت،

^۷ البته در یک معنای کلی، دانشور به هر فرد جویای فعالیت‌های علمی (به معنای عام) و فکری در یک حوزه مطالعاتی اطلاق می‌شود که ممکن است استاد یا معلم یا پژوهشگر حرفه‌ای در دانشگاه یا مؤسسه‌ای و یا خارج از دانشگاه یا مؤسسات این چنینی (دانشوری آزاد)، مثل فیلسوف یا روشنفکر باشد. گاهی این اصطلاح با شخص دانشگاهی/آکادمیک یکی گرفته می‌شود و منظور شخصی با تحصیلات دانشگاهی است که بر شاخه‌ای از شاخه‌های دانشگاهی احاطه فکری دارد.

^۲scholars ^۳empirical science ^۴formal sciences ^۵scientist ^۶scholar ^۸William Whewell ^۹Francis Bacon

هرچند ریاضی‌دان‌ها تا پایان قرن ۱۷ همچنان بر مکاتبه با یکدیگر تکیه داشتند و مجادلاتی بر سر حق تقدم اکتشافات و یافته‌های آن‌ها پیش می‌آمد [۶].

فکر انتشار مجله به قصد آگاه نمودن مردم از رویدادهای حوزه ادبیات به سال ۱۶۶۳ می‌رسد و قرار بود برای این کار مجله‌ای منتشر شود که هرگز نشد. دنیس دِ سالو^۱ با این ایده اولین مجله دانشورانه یا آکادمیک مستقل با نام ژورنال دِ ساوان^۲ (البته بعدها تغییر نام داد) را در ۱۶۶۵ در پاریس منتشر کرد. این مجله در ابتدا اخبار درگذشت بزرگان، تاریخ کلیسا، یافته‌های افراد به روش علمی، و گزارش‌های حقوقی منتشر می‌کرد. فلسفه طبیعی (علوم طبیعی جدید) جزئی از حوزه کاری مجله بود. این مجله هنوز هم منتشر می‌شود و یکی از مجله‌های دانشورانه پیشرو در مطالعات و پژوهش‌های انسانیات در فرانسه است. این مجله از ۱۷۰۲ داوری مقالات را که مبتنی بر نظر یکی از اعضای هیئت تحریریه بود شروع کرد. اولین مجله علمی^۳ که منحصراً به علم اختصاص داشت سه ماه بعد از مجله مذکور و توسط انجمن سلطنتی لندن به نام فیلاسوفیکال ترانزاکشنز^۴ منتشر شد؛ فلسفه در اینجا به معنای فلسفه طبیعی یا همان علوم تجربی جدید بود. این مجله تا مدت‌ها با هزینه شخصی دبیر انجمن، هنری آلدنبرگ^۵، منتشر می‌شد. سنت ارزیابی مقاله پیش از انتشار یا داوری تخصصی یا به تعبیر دیگر داوری توسط هم‌تایان^۶ را این مجله ایجاد کرد. این کار را هم توسط یکی از اعضای هیئت تحریریه یا اعضای انجمن انجام می‌داد. اعتباربخشی قبل از انتشار مقاله توسط انجمن معتبری مثل انجمن سلطنتی یکی از مزایایی بود که دانشمندان را ترغیب به انتشار یافته‌های خود می‌کرد، زیرا آن‌ها از سرقت یافته‌های خود توسط دیگران هراسی دائمی داشتند. ثبت تاریخ و نشانی نویسنده، اعتباربخشی، انتشار و بایگانی مقاله‌ها که امروز مرسوم است در ابتدا در این مجله ایجاد شد. البته به داوری توسط هم‌تایان اشکالاتی وارد است از جمله موردی که در داستانی مشهور نقل شده است: ادوارد جنر در ۱۷۹۶ گزارش اولین مایه‌کوبی علیه بیماری آبله را به مجله فیلاسوفیکال ترانزاکشنز ارسال کرد ولی داور به دلیل شواهد کم (۱ مورد) آن را نپذیرفت و به این ترتیب آن انجمن از انتشار یکی از مهم‌ترین کشفیات علم توسط یکی از اعضای خودش محروم ماند؛ البته جنر نتایجش را در رساله جداگانه‌ای شخصاً منتشر کرد. ذکر این نکته لازم است که اولین مجله علمی که مقالات آن تماماً داوری می‌شد مجله Medical Essays and Observations از انتشارات انجمن پزشکی ادینبرو بود که از سال ۱۷۳۳ منتشر می‌شده است [۴۹].

^۱Denis de Sallo ^۲Journal des Sçavans ^۳scientific ^۴Philosophical Transactions ^۵Henry Oldenburg

^۶peer review

در نیمهٔ دوم قرن ۱۹ ملت‌های اروپایی از جنبه‌های مختلفی به هم نزدیک‌تر شدند و رفت‌وآمد و ارتباطات افراد بیشتر شد. نشریه‌های ادواری علمی و گزارش مجامع علمی نتایج تازه را به دست‌انکاران علم می‌رساند. در این دوره دانشگاه به معنای امروزی آن استقرار یافت و رشته‌های مختلف دانش تخصصی‌تر شد و درعین‌از میان رفتن مانع‌های علمی، جدایی رشته‌ها افزایش یافت و شاخه‌های تخصصی^۱ یا به‌عبارت‌دیگر، حوزه‌های مطالعاتی^۲ در دانشگاه‌ها ایجاد شد. کم‌کم دانشگاه که از اجتماع صنفی (به معنای دقیق کلمه) استادان و دانشجویان در قرن ۱۲ م با تأیید حاکمان دینی و دولتی ایجاد شده بود از قید فنون (یا هنرهای) آزادگان^۳ که مشتمل بر مواد سه‌گانه (نحو، بلاغت، منطق) و چهارگانه (حساب، نجوم، موسیقی، هندسه) آموزشی بود به درآمد. رشد دانش چنان سریع بود که هیچ‌کس نمی‌توانست رد همهٔ آن‌ها را دنبال کند. پیامدهای عملی‌گسترش علوم در زندگی روزمره نمایان‌تر شد و علم وجهه‌ای عمومی‌تر یافت. در آمریکا در میانهٔ قرن ۱۹ نخستین گاهنامهٔ علمی عامه‌فهم پدید آمد که به علوم کاربردی اختصاص داشت هرچند در قرن ۱۸ نیز گاهنامه‌های ادبی‌تر مقالات علمی نیز چاپ می‌کردند اما در قرن ۱۹ این جنبش شتاب گرفت. سخنرانی‌های علمی عمومی و کتاب‌های علمی عامه‌فهم در اواخر قرن ۱۸ سابقه داشت اما از دههٔ ۱۸۳۰ شتاب و رواج بیشتری یافته بود.

اکنون که تا حدودی سابقهٔ تاریخی و معنای چند واژهٔ کلیدی را بیان کردیم به تقسیم‌بندی مجله‌های تخصصی می‌پردازیم. گفتیم دو دسته از مجله‌های تخصصی، مجله‌های علمی و مجله‌های دانشورانه/آکادمیک هستند. در مجله‌های دانشورانه/آکادمیک تحقیقات حاصل مطالعات دانش‌پژوهی در رشته‌های دانشگاهی یا حوزه‌های مطالعاتی موجود دانش بشری منتشر می‌شود. این‌گونه مجله‌ها مجرای روشن و مشخص برای عرضه، نقادی، و بحث دربارهٔ پژوهش‌های آن حوزه از دانش است و تقریباً این‌گونه مجله‌ها مبتنی بر الگوهایی از داوری همتایان (داوری تخصصی) است. نوشته‌های این مجله‌ها یا از نوع پژوهشی اصیل، مروری، یا نقد کتاب است. این مجله‌ها را مجلهٔ علمی، در معنای عام کلمه، نیز می‌نامند.

دستهٔ دیگر از مجله‌های تخصصی، مجله‌های علمی، در معنای خاص کلمه، هستند که هدف از آن‌ها پیشبرد علم است و معمولاً گزارش‌های پژوهش‌های جدید علمی در آن‌ها می‌آید. نویسندگان این مجله‌ها معمولاً دانشمندان یا دانشگران [۳۶] فعال اعم از دانشجویان، محققان، یا استادان هستند و نه روزنامه‌نگاران حرفه‌ای. بعضی از این مجله‌ها در چندین رشتهٔ علمی مقاله منتشر می‌کنند، مانند

^۱ disciplines ^۲ fields of study ^۳ liberal arts

مجله نیچر (انتشار از سال ۱۸۶۹) یا ساینس (انتشار از سال ۱۸۸۰). این مجله‌ها برای حفظ کیفیت و دقت علمی مطالب، ملزم به نوعی داوری همتایان هستند و نتایج منتشرشده در آن‌ها باید مطابق روش علمی بیان شده باشد تا امکان داوری محققان دیگر نیز فراهم شود. نتایج تحقیقات نظری و آزمایش‌های تخصصی در هر حوزه از علوم از طریق زبان تخصصی در چنین مجله‌هایی عرضه می‌شود و به‌جز برای اهل آن علم غیرقابل استفاده است. باید توجه کرد که روش ارائه اطلاعات در هر علمی متفاوت است و مثلاً در علوم اجتماعی کمی و علوم طبیعی با علوم اجتماعی کیفی و انسانیات تفاوت‌هایی دارد و معیار تأثیر مجله‌های علمی مانند ضریب تأثیر در مجله‌های دانشورانه به کار نمی‌رود و یا حداقل استفاده از آن مخالفانی دارد.

در این دو دسته مجله‌ها نوشته‌هایی از گونه‌های مختلف از جمله مکاتبات (نامه‌ها)^۱، گزارش مختصر یافته‌های پژوهشی^۲، یادداشت‌های پژوهشی^۳، مقاله پژوهشی کامل یا کوتاه^۴، مقاله‌های مروری^۵، نقد و بررسی کتاب (یا آثار دیگر)^۶، منتشر می‌شود [۳۸]. قسمتی هم ممکن است به اخبار و گزارش‌های پیشرفت علمی اختصاص یابد (مثل مجله ساینس) که توسط روزنامه‌نگاران حرفه‌ای نوشته می‌شود و در مواردی هم بخش سردبیر^۷، یا نامه به سردبیر^۸، و همچنین بیان دیدگاه‌های اشخاص و اخبار درگذشت افراد جامعه علمی^۹، می‌آید که چون برای آن‌ها داوری انجام نمی‌شود مقاله علمی به حساب نمی‌آیند.

این مجله‌ها را ناشران خصوصی، انجمن‌های علمی، دانشگاه‌ها، یا حتی اشخاص علاقه‌مند و صاحب تخصص، یا دانشجویان (تحت نظر افراد متخصص در رشته مورد نظر) منتشر می‌کنند. گردش مالی این مجله‌ها هم برای بعضی از غول‌های انتشارات علمی-فنی-پزشکی^{۱۰} مانند اشپرینگر و الزویر دارای حاشیه سود بسیار بالایی است؛ هرچند به سبب کاهش بودجه‌های دانشگاه‌ها در همه جای دنیا این مجلات در چیزی به نام «بحران ادواری‌ها» به سر می‌برند.

باید بر همه این‌ها نکاتی را افزود: نهاد دانشگاه از قرون میانه و خصوصاً از نیمه دوم قرن نوزدهم، که به معنای امروزی آن ایجاد شد، تغییرات بسیاری کرده و نسل‌های مختلفی را درنور دیده است [۳۰، ۱۸، ۲۷، ۴۴، ۷]، حوزه‌های مطالعاتی و رشته‌های دانشگاهی بسیاری درهم ادغام، ایجاد، و یا تغییر نام داده‌اند [۵۳]، دانشوری در سال‌های اخیر تغییرات بسیاری کرده است [۴۶، ۷]، حرفه استادی دانشگاه هم دچار تغییراتی شده است [۵۳]، نهاد و مرجعیت علم هم در معرض تردیدهایی

^۱(letters, correspondence) communications ^۲brief report ^۳notes ^۴(full,short) paper/article ^۵(literature) reviews ^۶(book) reviews ^۷editorial ^۸(letters) letter to editor ^۹obituaries ^{۱۰}science, technical and medical (STM) publishing

قرار گرفته است [۱۸]. همچنین مجله‌ها، انواع مقالات آن‌ها، مدل‌های چاپ و انتشار تغییرات بسیاری کرده است. امروز شاهد ظهور ابرمجله‌ها مثل PLOS One^۱ (در ۲۰۰۶) و دادگان پیش چاپ مثل arXiv (در ۱۹۹۱) که نوعی انتشار پیش‌چاپ‌ها و داوری قبل از انتشار در مجله است، تولد مجله‌های الکترونیکی (دهه ۱۹۹۰)، جنبش دسترسی آزاد (در ۲۰۰۱) بوده‌ایم.

با همه این اوصاف، سرعت در انتشار نتایج و مطالعات دانش‌پژوهان، در معرض داوری قرارگرفتن این نتایج از طرف جامعه متخصصان و هم‌تایان، کم شدن اختلاف بر سر حق تقدم ابداعات، حفظ و نگهداری دائم یافته‌ها از جمله فواید مجله‌های تخصصی است که طی ۳۰ سال عمر این نوع مجلات بدون تغییر باقی مانده است.

مقاله و انواع آن

آنچه در مطبوعات یا نشریه‌ها چاپ می‌شود عنوان کلی مقاله را دارد. اما مقاله چیست؟ مقاله که ترجمه essay است به معنای گفته یا گزاره است و در حالت کلی «هر نوشته کوتاه غیرداستانی را می‌نامند که غالباً به موضوعی خاص از دیدگاه شخصی می‌پردازد» [۱۹]. کلمه essay از مصدر essayer فرانسه و به معنی تلاش می‌آید و شاید ترجمه بهتر essay در فارسی «جستار» باشد. مقاله (یا جستار) با انتشار کتاب Essais اثر مونتنی^۲ (۱۵۸۰) و بعداً Essayes نوشته فرانسویس بیکن در ۱۵۹۷ شکلی شناخته شده پیدا کرد و در قرن ۱۸ با گسترش نشریات ادواری شکلی کاربردی‌تر برای همگان پیدا کرد. تشخیص مقاله به یک نوع ادبی مربوط به قرون متأخر است. در فرهنگ ما نیز مقاله (یا جستار) سابقه دیرینی دارد و نزدیک‌ترین معادل قدیمی آن به این معنای جدید «رساله» است که نوشته کوتاه‌های مختص یک موضوع و دارای جنبه علمی (به معنای عام) بود. بعضی هم رساله در فرهنگ ما را چیزی بین رساله جامع و جستار می‌دانند [۲]؛ البته این نوع از رساله در فرهنگ ما را نباید با رساله‌های پایان دوره (در نظام آموزشی آمریکایی) مثل رساله دکترا (dissertation) یا پایان‌نامه ارشد (thesis) و یا رساله در سنت غربی (treatise) که معمولاً همه ابعاد یک موضوع را مورد بحث و نقادی قرار می‌دهد و شرح جامع و کامل است اشتباه گرفت. در فرهنگ ما، تحت عنوان مقاله یا مقالات هم نوشته‌هایی وجود دارد که اتفاق نظری درباره جستار یا مقاله بودن آن‌ها به معنای جدید وجود ندارد [۱۹].

مقاله همیشه به نثر است و اغلب کوتاه و گاهی نیز طولانی‌تر تا حد یک کتاب است. مقاله

^۱Public Library of Science ^۲Michel De Montaigne

را به دو دسته کلی غیررسمی^۱ و رسمی^۲ تقسیم کرده‌اند.^۳ مقاله‌های غیررسمی نوشته‌ای کوتاه و نشان‌دهنده نظرات شخصی نویسنده در موضوعی خاص و محدود با سبکی بارز و لحنی مناسب دور از فضل‌فروشی و خالی از ارجاع‌های فراوان و با ساختاری منسجم است [۳۹]. مونتنی می‌گوید: «من به‌عنوان نویسنده آنچه را که در مقام یک انسان احساس می‌کردم در Essais بازگو کردم» [۴۰]. در ایران از دوره مشروطیت به بعد نوشتن مقالات سیاسی، اجتماعی، طنز، و غیره در روزنامه‌ها شدت و رواج پیدا کرد و دارای شیوه خاصی از نثر شد که آن را باید «نثر مقاله‌ای» نامید.

اما مقاله‌های رسمی نوشته‌ای کوتاه به نثر و نشان‌دهنده نظر نویسنده در موضوع خاص و محدود و اغلب رغبت‌انگیز و با نثری روشن و رسا است. در این نوع مقالات نویسنده در مقام یک منبع معتبر و موثق و دارای آگاهی، موضوع را به شیوه‌ای منظم و روشمند شرح و تفسیر می‌کند. مقاله و مخاطب آن می‌تواند هر موضوعی و هر کسی باشد. در حالت کلی محتوای مقاله می‌تواند هر موضوعی از دانش بشری یا رویداد خبری باشد و پرداختن به آن نیز ممکن است تشریحی، تحلیلی، یا تفسیری باشد. مقاله‌ها را می‌توان به طرق مختلفی دسته‌بندی کرد مثلاً به اعتبار موضوع آن‌ها مثلاً فلسفی، تاریخی، ادبی، انتقادی، اجتماعی، و غیره، یا به اعتبار شیوه‌های نگارش مختلفی که برای بیان و رسیدن به مقصود اصلی در آن‌ها استفاده شده است از جمله روایی^۴، توصیفی^۵، تعریفی^۶، دیالکتیکی^۷، تاریخی^۸، انتقادی^۹، توضیحی-تشریحی^{۱۰}، دیدگاه فردی^{۱۱}، اقناعی^{۱۲}، استدلالی^{۱۳}، تحلیل فرایند^{۱۴}، طبقه‌بندی^{۱۵}، مروری^{۱۶}، علت و معلولی^{۱۷}، و غیره [۵۱، ۲۳]. همچنین برحسب اینکه هدف از مقاله چه باشد: اطلاع‌رسانی (گردآوری و سامان‌بخشی به اطلاعات) مانند مقاله دانشنامه‌ای، آموزشی، مروری، مروری فراگیر، ترویجی، ترجمه‌ای، پژوهشی اصیل (از انواع مختلف متناسب با نوع تحقیق و روش به کاررفته مانند بنیادی، توسعه‌ای، کاربردی)، گزارشی، مقاله کنفرانس، و غیره. البته این دسته‌ها با هم اشتراکاتی ممکن است داشته باشند، مثلاً مقاله دانشنامه‌ای یا مروری ممکن است پژوهشی نیز محسوب گردد که البته موضوع دیگری است.

در دسته‌ای از این مقاله‌ها که به مقاله‌های آکادمیک/دانشورانه (علمی) موسوم‌اند نویسنده نظر خود را به شیوه‌ای منطقی‌تر، مستدل‌تر و معمولاً بدون به کار بردن لفظ اول شخص بیان می‌کند، طول مقاله ۲۰۰۰-۵۰۰۰ کلمه است، و تحلیلی از آنچه دیگران درباره موضوع بحث کرده‌اند می‌آید،

^۳ بعضی این دو نوع مقاله را، به ترتیب، عمومی و تخصصی نیز نامیدند.

^۱informal ^۲formal ^۴narrative ^۵descriptive ^۶definition ^۷dialectic ^۸history ^۹critical ^{۱۰}expository
^{۱۱}opinion ^{۱۲}persuasive ^{۱۳}argumentative ^{۱۴}process ^{۱۵}classification ^{۱۶}literature review ^{۱۷}cause-effect

صفحاتی به بیان تعریف اصطلاحات و ارجاع مناسب به آثار دیگر که در مقاله اشاره شده است می‌آید. به‌طور کلی، ارجاع‌های مناسب، با ساختار منسجم شامل مقدمه، متن، نتیجه‌گیری، و کتاب‌شناسی می‌آید. چنین ساختاری فهم موضوع و بررسی آن را برای دیگر پژوهشگران آسان‌تر می‌کند.

با ظهور مجله‌ها و به‌طور کلی پایاندها، مقاله عنوان دیگری پیدا کرد که به آن article (یا paper) می‌گویند. واقع این است که جستار صورت پرکاربرد در سطوح پایین‌تر نظام آموزشی است که آرام آرام «مقاله پژوهشی»^۱، که کمتر دیدگاه شخصی در آن دخالت دارد، و سپس «مقاله یا گفتار دانشورانه» که کاملاً غیرشخصی است و شامل دو دسته نقل‌قول یکی اثبات مدعای نویسندگان و دیگری وثقات نظرات ذکر شده دیگران است، جایگزین شد [۴۷]. کاربرد این کلمه به معنای هر نوشته ادبی مستقل، ولی درباره موضوع مشخص در مجله یا غیره به سال ۱۷۱۲ می‌رسد. امروزه هم به همین معنا، یعنی «نوشته‌ای در هر روزنامه یا پایاندهای دیگر که به خودی خود کامل است در باره یک موضوع مشخص است» به کار می‌رود [۲۴]. هدف از آن، انتشار خبر، نتایج تحقیقات، تحقیق و بررسی علمی، بررسی و نقد، معرفی، و غیره است. در فارسی article را مقاله و بعضی هم گفتار می‌گویند [۳].

مقاله‌های آکادمیک توسط محققان (با یا بدون تحصیلات عالی در آن شاخه) در یک رشته خاص از دانش بشری یا رشته‌های دانشگاهی موجود و برای استفاده دیگر متخصصان نوشته می‌شوند که زبان آن فنی است و اصطلاحات آن شاخه را به کار می‌گیرد و از روش تحقیق مورد قبول در آن دانش پیروی می‌کند، نام و هویت نویسندگان مشخص است و معمولاً صورتی از داوری همتایان را قبل از انتشار طی کرده است. منابع مورد استفاده در آن مشخص و قابل داوری بعد از انتشار برای دیگر متخصصان است. مقاله‌هایی که از این نوع درباره موضوعی از موضوعات علوم تجربی یا اجتماعی باشد را مقاله علمی^۲ (به معنای خاص) و اگر درباره انسانیات باشد معمولاً مقاله دانشورانه^۳ می‌نامند.

روش، دیدگاه، و هدف مقاله‌های آکادمیک/دانشگاهی ماهیت و شکل آن را تعیین می‌کند و می‌توان آن‌ها را به صورت‌های مختلفی دسته‌بندی کرد از جمله مطالعات تجربی^۴، مروری/گردآوری/نقدو بررسی^۱، دیدگاه فردی^۲ (بیان اهمیت یک موضوع از دیدگاه شخصی منطبق با اصول علمی)، نظری یا بنیادی^۳ (تکمیل نظریه براساس داده‌ها و تحقیقات موجود)، مفهومی^۴ (بیان اصول کلی

^۱research paper ^۲scientific article ^۳scholarly article ^۴empirical studies ^۱(literature, book) re-views/survey ^۲opinion/position ^۳theoretical ^۴concept

یک مطالعه و بررسی قبل از انجام آن)، فنی^۵ (کاربردی یا توسعه‌ای؛ بیان نتایج و روش حل تجربی مسئله‌ای در زمینه‌های فنی و کاربردی)، روش‌شناسی^۶ (بیان رویکردهای روش‌شناسانه جدید و یا اصلاح روش‌های موجود)، گزارش یا مطالعه موردی^۷، و گزارش گونه جدید^۸ [۳۷، ۴۵]؛ بعضی از این مقاله‌ها را تحت عنوان کلی پژوهشی اصیل می‌توان در یک گروه قرار داد.

البته ناب‌ترین و عالی‌ترین صورت از نوشته‌های در حوزه‌های مختلف دانش و از جمله ریاضیات مقاله‌های پژوهشی است. مقاله پژوهشی اصیل چیزی به دانش و بینش کلی در آن علم می‌افزاید. و اگر از نوع عالی آن باشد تا مدت‌ها اثر آن برجای خواهد ماند. خلق و انتشار نتایج پژوهشی در هر دانش و علمی قسمت مهمی از جریان آن علم است.

ساختار مقاله‌های پژوهشی در تمامی زمینه‌های علمی متأثر از روش‌شناسی و روش تحقیق در آن علم است. تقریباً در تمامی علوم از یک ساختار ثابت موسوم به قالب IMRAD، که از اواخر قرن نوزدهم شکل گرفت، پیروی می‌کنند که هریک از حروف ظاهر شده سرواژه یکی از زیربخش‌های مقاله در یک ترتیب پذیرفته شده به صورت Introduction, Method, Results, (And), Discussion را نشان می‌دهد. البته، هریک از این زیربخش‌ها ممکن است شامل زیربخش‌های فرعی دیگری باشند؛ جزئیات بیشتر در [۵۲، ۱۵] آمده است. همچنین به اهمیت چکیده نیز باید توجه کرد و مدل بهبود یافته‌تر با افزودن Abstract به صورت AIMRAD در می‌آید.

اما گونه‌های دیگری از مقاله نیز مورد نیاز است. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان مقالات آکادمیک را به دو دسته پژوهشی و توضیحی-تشریحی تقسیم‌بندی کرد که البته هریک دارای انواع گوناگونی هستند.

تقسیم‌بندی مقالات در آیین‌نامه کمیسیون نشریات در آیین‌نامه‌های اولیه کمیسیون نشریات وزارت فرهنگ و آموزش عالی (که تا سال ۱۳۷۳ با کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مشترک بود)، از جمله در سال ۱۳۶۴، نشریات علمی به چهار دسته علمی-پژوهشی، علمی-کاربردی، علمی-ترویجی، و خبری و بولتن داخلی تقسیم شده بودند. در آخرین ویرایش آن آیین‌نامه، به تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۸، این تعداد به دو نوع مجله علمی-پژوهشی و مجله علمی-ترویجی تقلیل یافت. طبق آن آیین‌نامه مجله علمی-پژوهشی «به نشریاتی اطلاق می‌گردد که مقاله‌های آن به ارائه یافته‌های جدید علمی حاصل از طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی و سایر موارد پژوهشی اعم از پژوهش‌های بنیادی، کاربردی، تحلیلی، انتقادی، نقد و بررسی علمی

^۵technical ^۶methodological ^۷case study ^۸species

کتاب، توسعه‌ای یا ارائه نظریه یا روش جدید در حل مسائل و توسعه علم یا فناوری که از دو ویژگی اصالت یا ابداع برخوردار باشد، می‌پردازد و با هدف پیشبرد مرزهای علم و فناوری ارائه می‌شود» و مجله علمی-ترویجی «به نشریاتی اطلاق می‌گردد که مقاله‌های تخصصی آن به معرفی، ترویج و بسط آگاهی‌های علمی در میان جامعه علمی مربوط می‌پردازد و سطح آگاهی‌ها و دانش را ارتقاء می‌بخشد و او را با مفاهیم جدید علمی آشنا می‌سازد تا دانش بشری را اشاعه و نگرش عالمانه به جهان پیرامونی را تقویت کند»؛ همچنین نگاه کنید به [۱۷]. اما از طرف دیگر، در آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی مصوب ۱۳۸۷/۸/۱۸ سه نوع مقاله را از هم جدا کرده است: علمی-پژوهشی، علمی-مروری، و علمی-ترویجی (به همین منوال، باقدری تغییر، در آخرین نسخه این آیین‌نامه مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۸).

در آخرین آیین‌نامه نشریات علمی کمیسیون وزارت عتف، مورخ ۱۳۹۸/۲/۲، فقط یک نوع مجله علمی تعریف شده است و آن «نشریه‌ای است که با هدف گسترش ارتباطات علمی، هدفمندسازی پژوهش و فناوری، پیشرفت و ترویج علم، یافته‌های تازه و دستاوردهای پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای را در قالب مقاله‌های علمی در دوره و شمارگان منظم منتشر می‌نماید و دارای شاپا می‌باشد». طبق این آیین‌نامه، مقاله علمی «گزارشی دقیق از فعالیت‌های پژوهشی اصیل، فناوری و یا ترویج و عمومی‌سازی علمی است که توسط یک یا چند پژوهشگر انجام شده است. مقاله باید از دو ویژگی اصالت و ابداع برخوردار بوده و با هدف پیش‌برد مرزهای علم و فناوری، انتشار یافته‌های پژوهشی و فناوری یا ارتقای سطح دانش بهره‌برداران ارائه شود.» انواع مقاله علمی، البته بدون تعریف دقیق، به صورت زیر مشخص شده است: «مقاله پژوهشی، مروری، کوتاه، مطالعه موردی، روش‌شناسی، کاربردی، نقطه‌نظر، مفهومی، فنی و ترویجی».

چرا مقاله منتشر کنیم؟ یک دیدگاه این است که مقاله منتشر می‌کنیم برای اینکه مجبوریم. در دانشگاه، ترفیع و ارتقاء نمی‌یابیم، پژوهانه دریافت نمی‌کنیم، و غیره مگر اینکه مقاله‌ای یا نوشته علمی معتبری منتشر کرده باشیم. جامعه‌شناسی به اسم لوگان ویلسون^۱ در کتابی به اسم انسان دانشگاهی به سال ۱۹۴۲ عبارت جادویی «یا چاپ کن یا نابود شو» [یا «چاپ کن و زنده بمان»] را ابداع کرد. او می‌گفت الگویی که بر دانشگاهیان اعمال شده است این است که باید چیزی بنویسند و چاپ کنند. الزام‌های موقعیتی، پارادایم «چاپ کن و زنده بمان» را در بین سلسله مراتب دانشگاهیان تحمیل می‌کند. مارشال مک‌لوهان^۱ این گفته را رواج داد و جالب است که تا امروز هم به خوبی

^۱Logan Wilson ^۱Marshall McLuhan

دوام آورده است.

دیدگاه دیگری، که البته نگاه مثبت و سازنده دارد، این است که چاپ می‌کنیم چون چیزی برای در میان گذاشتن با دیگران داریم و البته می‌خواهیم ادعا کنیم که آن ایده یا اثر متعلق به من است. انتشارات یک راه درمیان گذاشتن افکار و عقاید ما با دیگران است؛ برای دلایل دیگر نگاه کنید به [۳۴، ۳۷، ۱۲].

انواع اصلی نوشتار نوشته‌ها را به اعتبارهای مختلفی می‌توان گروه‌بندی کرد؛ مثلاً به اعتبار موضوع، زبان، طرز بیان یا لحن، نوع یا قالب، مخاطب، و مقصود. مثلاً طرز بیان ممکن است مستقیم یا غیرمستقیم باشد، قالب ممکن است شعر باشد یا نثر، داستانی یا مصاحبه، و غیره. همه این‌ها تفاوت‌هایی در نوشته ایجاد می‌کنند.

گونه‌های کاربردی زبان نوشتار را به زبان ادبی و زبان رسمی (از جمله شامل زبان علمی، تخصصی، اداری) و گاهی هم به زبان ادبیات، زبان روزمره، و زبان علم تقسیم‌بندی کرده‌اند [۲۵، ۱۴]. از ویژگی‌های زبان علم (فارغ بودن از موقعیت‌ها، آزاد بودن از اشخاص و سوابق آن‌ها، و دور بودن از حذف و افتادگی است. این زبان غیرنمادین، ارتباطی، اطلاعاتی، سراسر، روشن و عاری از ابهام، آرایه و پیرایه‌های ادبی است) [۱۴]. همچنین طرز بیان یا لحن زبان علمی نیز مستقیم و جدی است و از کلمات شفاف و بدون ابهام استفاده می‌کند.

از میان همه انواع و قالب‌هایی که برای نوشتن وجود دارد، در نوشته‌های علمی بیشتر با مقاله سروکار داریم ولی به انواع دیگر نوشتن مانند گزارش (مثل گزارش داوری، طرح تحقیقاتی)، نامه (مثل توصیه‌نامه)، نقد و بررسی، پایان‌نامه، رساله، خبر، سرگذشت‌نامه، و کتاب نیز گاهی اوقات نیاز پیدا می‌کنیم (شاید بتوان آن‌ها را انواع جاافتاده‌ای از نوشتارهای آکادمیک در نظر گرفت). مقصود و مخاطب ما در هر یک از این نوشتارها مختلف است.

اساساً هر نوشتاری را که جنبه اطلاع‌رسانی داشته باشد می‌توان از لحاظ شیوه بیان مقاصد به سه دسته اصلی تقسیم کرد: روایی^۲، توصیفی^۳، و توضیحی-تشریحی^۴.

در نوشته توضیحی چیزی را شرح و توضیح می‌دهیم. به‌طورکلی، این گونه نوشته پاسخی به چطور؟ و چرا؟ است. بسیاری از مقاله‌ها و کتاب‌ها از این نوع نوشته به حساب می‌آیند. همه آن‌ها، با وجود تفاوت‌هایی که دارند، به تبیین، توضیح و تشریح موضوعی می‌پردازند. اگر قصد اصلی نویسنده بیان داستانی باشد و بخواهد آنچه را که رخ داده است بیان کند چنین نوشته‌ای را روایی

^۲narration ^۳description ^۴exposition

می‌نامند. و برای بازسازی چیزی با استفاده از کلمات ما نیاز به نوشته‌ی توصیفی داریم. در نوشته‌ی توصیفی به احساس و ادراکات و خصوصاً ادراک بصری اهمیت داده می‌شود [۴۸، ۲۹]. به ندرت یک نوشته‌ی گونه‌ی خالصی از این نوع نوشته‌ها است و ممکن است ترکیبی از آن‌ها باشد ولی عموماً یک گونه‌ی نوشتن در نوشتار غالب می‌شود.

در نوشته‌ی توضیحی نویسنده باید از همان ابتدا فهم درستی از مقصد یا مقاصد نهایی خود داشته باشد و چهار سؤال از خود بپرسد: چه موضوعی را می‌خواهم بیان کنم؟ آیا ارزش گفتن دارد؟ برای چه کسی می‌نویسم؟ چطور می‌توانم به بهترین نحو مقصود خود را بیان کنم؟ اندیشه و هدف کلی نویسنده در بن‌بند نوشته باید به دقت کنار هم چیده شود.

در همه‌ی این نوع نوشتارها برای پروراندن معنا، با توجه به هدف و مخاطب، می‌توان از روش‌های مختلفی استفاده کرد، از جمله تعریف، توصیف، استدلال، بررسی علل و نتایج، استشهاد، مقایسه، مکالمه، طبقه‌بندی، و تمثیل [۲۵]. از این روش‌ها می‌توان به صورت الگویی در کل نوشته استفاده کرد و ممکن است الگویی به صورت الگوی غالب در نوشته دربیاید.

در جامعه‌ی ریاضی اغلب نوشتار توضیحی^۱ را نوشته‌ی توصیفی می‌خوانند شاید به این علت که در ریاضیات مرز دقیقی بین توصیف، توضیح، تشریح، و تفسیر به دلیل ماهیت علم ریاضی وجود ندارد. ما نیز در ادامه، از همین سنت پیروی می‌کنیم و آن را به صورت «توصیفی» می‌نویسیم.

نگارش مقاله «توصیفی» ریاضی مقاله‌ای که نوشتار توضیحی («توصیفی») دارد را مقاله‌ی توضیحی («توصیفی») می‌نامند و حداقل دو نوع از آن متداول است: یکی را در زبان انگلیسی survey و دیگری را (literature) review می‌نامند. در زبان فارسی عموماً آن‌ها را مقاله‌ی مروری می‌نامند ولی این دو تفاوت ظریفی با هم دارند. در هر دوی این مقالات نتایج موجود در یک حوزه به ترتیب خاصی ارائه می‌شود ولی در یکی قصد محقق بیان و خلاصه کردن نتایج و روش‌های موجود و دانش روز در موضوعی خاص و تجزیه و تحلیل نتایج درجه‌ی اول منتشرشده است، که این نوع مقاله به نوعی از منابع درجه‌ی دوم اطلاع‌رسانی به حساب می‌آید، و در دیگری تحلیل جدید و اضافی و نتیجه‌ی جدیدی ارائه نمی‌شود و معرفی و بیان یافته‌های یک حوزه هدف اصلی است و نتایج منتشرشده در منابع درجه‌ی اول و دوم گردآوری و سامان‌دهی می‌شود و به نوعی منبع درجه‌ی سوم به حساب می‌آید. این مقاله‌ها بسته به ماهیت تحقیق در هر رشته ممکن است انواع مختلفی داشته باشند. در متون ریاضی هم، بنا به ماهیت علم ریاضی، تفاوتی بین این دو قائل نمی‌شوند و حتی گاهی تعریف این دو

¹expository writing

مقاله در متون ریاضی با دیگر علوم همخوانی ندارد. مقاله review را می‌توان مقاله مروری و مقاله survey را می‌توان مقاله گردآوری نامید؛ برای راحتی کار هر دوی این مقالات را مروری می‌نامیم. مقاله گردآوری را می‌توان جزو دسته‌ای از مقاله‌ها موسوم به علمی-ترویجی (اصطلاحی برساخته کمیسیون نشریات عتف) قرار داد. گاهی اوقات هم در یک نوشتار توضیحی به نقد و بررسی کتاب review (book) یا صرفاً معرفی و بررسی یک کتاب یا اثر دیگر (مانند مقالات متمتیکال ریویوز) و یا بیان نظرات شخصی و ارزیابی شخصی دربارهٔ موضوعی^۱ پرداخته می‌شود، که آداب خاص خود را دارند؛ مثلاً [۳۴، ۴۳] را مطالعه کنید.

توجه ما به مقالات «توصیفی» در ریاضیات است. در مقاله «توصیفی» دو نکته مهم وجود دارد: (۱) سعی ما بر آن است که خوانندگان بیشتری نسبت به مقاله پژوهشی جذب کنیم، (۲) تعادل بین جزئیات فنی و توضیح و تشریح موضوع مورد بحث برقرار کنیم. خواننده مقاله «توصیفی» مانند خواننده مقاله پژوهشی دست به قلم و آماده بررسی تمام جزئیات مقاله نیست. تصور کنید چنین خواننده‌ای در دفترکار، در منزل، و یا در پارک نشسته است و در حال میل کردن یک فنجان چای و مطالعه یک مقاله «توصیفی» دربارهٔ قضیهٔ پیترو-وایل^۲ در نظریهٔ نمایش است. پرواضح است که شما قصد اثبات قضیه را ندارید. می‌توانید اثبات را به کتاب‌های معروف در این زمینه ارجاع دهید. قصد شما توضیح این مطلب است که این قضیه از کجا سرچشمه گرفته و چه نتایج مهم دیگری دارد، چه کسانی و در چه زمانی دربارهٔ این قضیه چیزی ثابت کرده‌اند. شاید طرح کلی از نکات مهم اثبات و ساختار آن را هم ترسیم کنید اما مطمئناً به اثبات آن نخواهید پرداخت. نباید تصور کنید که خواننده فرضی شما با همه اصطلاحات و مطالب مورد بحث شما آشنایی دارد یا متخصص در حوزه‌ای نزدیک به کاربردهای این قضیه است. همچنین تصور نکنید که او از انگیزه‌ها و کاربردهای موضوع خبر دارد. در کل تصور نکنید که خواننده شما آگاهی‌های کافی برای نوشتهٔ شما را دارد. نوشتن توضیحی مثل تدریس است. گاه‌گاهی باید دربارهٔ ضعف‌های مخاطب خود بیندیشید و تغییراتی مناسب در نحوهٔ بیان مطالب خود بدهید. اما توجه کنید که در تدریس مخاطب شما روبه‌روی شماست و حاضر، ولی در نوشتن مخاطب فرضی در ذهن شماست و ساکت!

قبل از نوشتن مقاله مروری لازم است طرحی پیش روی خودتان داشته باشید. موضوعاتی را که لازم است مطرح کنید به‌خوبی بشناسید و طرحی از بعضی اثبات‌های مهم و نه جزئیات آن‌ها را بیان کنید. مثال‌های خوب و گویا را در طی مقاله ارائه دهید و از طریق آن اثبات قضیه‌ها را هم

^۱ position paper ^۲ Peter-Weyl

مشخص کنید. در طی مقاله نقاط اوجی را هم در نظر بگیرید. مثلاً اینکه موضوع از کجا سرچشمه گرفت. چیزی شبیه به این: فلان ریاضی‌دان در فلان سال متوجه بهمان مثال شد، بعداً ریاضی‌دان دیگری مثال دیگری را با همین دید بررسی کرد و به این ترتیب در فلان سال بهمان تعریف یا نظریه حاصل شد. کتاب‌شناسی خوبی هم در مقاله بیاورید و فقط به سه چهار کتاب معروف در آن موضوع اکتفا نکنید. مقالات مهم و تاریخ‌ساز در آن موضوع، مقاله یا کتاب‌هایی که تعریف اصلی از آن‌ها سرچشمه گرفته است، را ذکر کنید. به نقش و سهم افراد در موضوع مورد بحث دقت کافی کنید و تا حد ممکن روایت شما مطابق با اسناد و مدارک و شواهد موجود باشد. در هر حال خواننده شما باید از مقاله شما مطالب جدیدی بیاموزد و چند روش جدید نیز در آن ببیند. صورت هر قضیه یا تعریف را دقیقاً بیان کنید ولی بهتر است اثبات‌ها در حالت خاص یا در ضمن مثالی توضیح داده شوند.

بعضی عقیده دارند که نوشتن مقاله توضیحی کاری بیهوده است. اما این طور نیست. نوشتن مقاله «توصیفی» مهم است زیرا مخاطب بیشتری نسبت به مقاله پژوهشی اصیل دارد و یا دست‌کم می‌تواند داشته باشد. مقاله «توصیفی» خوب می‌تواند اطلاعات بسیاری را سریع‌تر منتقل کند. ممکن است همکاری بین رشته‌های مختلف را موجب شود. همچنین ممکن است باعث شود متخصصان حوزه‌های مختلف شبیه موضوع مورد بحث را در حوزه تخصصی خود بیابند یا بیافرینند [۳۴].

درباره مقاله «توصیفی» در [۱۰] نکات بسیار آموزنده‌ای گفته شده است. صاحب این قلم تاب مقاومت درباره وسوسه تکرار فرازهایی از آن را ندارد و به ناچار رشته سخن را به دست سردبیر جنگ ریاضی دانشجو در سال ۱۳۷۰ می‌دهد (با اندکی دخل و تصرف): خوشبختانه در سال‌های اخیر با انتشار مجلاتی مانند پیک ریاضی، جنگ ریاضی دانشجو، و نشر ریاضی، فرهنگ خواندن مقاله «توصیفی» تا حدودی در بین ریاضی‌خوانان کشور رواج پیدا کرده است. اما در این میان عقیده‌ای وجود دارد مبنی بر اینکه یک مقاله «توصیفی» از ارزش علمی چندانی برخوردار نیست، چراکه معمولاً هیچ نتیجه جدیدی در آن یافت نمی‌شود، و اثبات هیچ قضیه‌ای در آن نمی‌آید، و بهتر است به جای خواندن آن، وقت خود را بر سر خواندن یک مقاله «جدی» گذاشت. این گمان از آن جهت نادقیق و ساده‌اندیشانه است که برای رسیدن به هر حکمی در مورد مقاله، ابتدا باید هدف مقاله، مخاطب مقاله، و هدف مخاطب مقاله از خواندن آن را شناخت. به یقین هیچ پژوهشگری برای دیدن کارهای تازه در زمینه تحقیقاتیش به دنبال یک مقاله «توصیفی» نمی‌رود (هرچند آن هم برای گسترش اطلاعات و نظم بخشیدن به دانسته‌هایش کار مفیدی است)، بلکه در رشته مورد علاقه‌اش از بین دهها مجله تخصصی موجود در پی مقالاتی می‌گردد که آن موضوع خاص را در بر داشته باشند. اما وضعیت برای

مجله‌ای مانند جنگ به‌کلی متفاوت است. پیش از هر چیز، جنگ برای دانشجویان دوره کارشناسی ریاضی منتشر می‌شود، که عموماً تجربه چندان زیادی در مقاله‌خوانی ندارند. پس وظیفه اول جنگ باید این باشد که فرهنگ مقاله‌خوانی را در بین دانشجویان سال‌های پایین اشاعه دهد. این ایجاب می‌کند که مقاله‌های آن به‌قدر کافی جذاب و به‌قدر کافی عام باشند تا دانشجوی مخاطب، انگیزه لازم را برای خواندن آن پیدا کند.

یک بار دیگر باید تأکید کنیم که «توصیفی» بودن مقاله اصلاً به معنای پایین بودن ارزش علمی آن نیست. اگر کسی چنین گمان برد، یا معنای «توصیفی» بودن مقاله را نمی‌داند و یا با این عقیده‌اش تأیید کرده است که بخش بزرگی از آثار مهم ریاضی، از جمله مقالات متعددی از آرنولد، میلنر، اسمیل، هالموس، و دیگران آشنا نیست. تفاوت بین یک مقاله «توصیفی» بودن با مقاله‌ای که آن را «فنی» (پژوهشی) می‌نامیم، در محتوا، روش، و هدف است، و این دلیل برتری هیچ‌یک بر دیگری نیست. به‌طور تقریبی، خصائص اصلی این دو نوع مقاله را می‌توان در جدول زیر مقایسه کرد:

مقاله «توصیفی»	مقاله «فنی» (پژوهشی)
موضوع معمولاً عام است	موضوع معمولاً خاص است
هدف مقاله ارائه تصویر دقیق و جامعی از موضوع است	هدف مقاله معمولاً اثبات نتیجه‌ای جدید و خاص است
مخاطبان مقاله طیف وسیعی از ریاضی‌خوانان‌اند	مخاطبان مقاله عده‌قلیلی از متخصصان آن رشته‌اند
سبک نگارش زنده و هیجان‌انگیز است	سبک نگارش در قالب قضیه-لم-برهان است

می‌توان رده‌های زیر را برای مقالات مناسب چنین مجلاتی را به‌صورت زیر در نظر گرفت:

- مقالاتی که موضوعات قدیمی‌تر و قوام‌یافته‌تر را مروری عالی می‌کنند؛
- مقالاتی که موضوعات جدیدتر را می‌شناسانند؛
- مقالاتی که سرگذشت چیزی را به زیبایی روایت می‌کنند؛
- مقالاتی که در زمینه‌های خاص‌تری نوشته شده‌اند و به دلیل روحیه «درسی» حاکم بر آن‌ها می‌توانند منابع مناسبی برای مطالعات تکمیلی در آن و درس‌های مربوط باشند؛
- مقالات کلاسیک و تاریخی ریاضیات. گفتن ندارد که طالب ریاضیات مانند طالب هر دانش و هنر دیگر، باید اندکی با آثار کلاسیک پیشینیان خود آشنایی پیدا کند. این مقالات عمدتاً نوشته ریاضی‌دانان معروف‌اند و به خاطر کیفیت بی‌نظیر و کثرت ارجاعات ارزش تاریخی پیدا کرده‌اند؛ به دلیل سرعت زیاد پیشرفت‌های ریاضیات، ممکن است اثری با قدمت ۲۰ یا ۳۰ سال نیز جزء آثار کلاسیک محسوب شود؛
- مقالاتی که حاصل فعالیت‌های مسقل دانشجویان ریاضی هستند و دارای کیفیت و استاندارد

قابل قبولی باشند. با این مقالات دانشجویان با کارهای تحقیقاتی ساده‌تر و کم‌حجم‌تر آشنا می‌شوند و روش نوشتن مقاله گام به گام به آنها نشان داده می‌شود.

ترجمه یا تألیف مقاله ترجمه‌ای یا تألیفی بودن مقاله ابدأ به‌عنوان معیاری برای انتخاب مطرح نیست، بلکه کیفیت مقاله محک اصلی برای گزینش مقاله است. توجه به ترجمه دلیل کم اهمیت شمردن تألیف و یا فراموشی امر تألیف مقاله نیست. لیکن در بیشتر موارد کیفیت مقاله‌های تألیفی آن‌قدر پایین است که اصولاً نمی‌توان به فکر چاپ آن‌ها افتاد. در بسیاری از موارد فرد متخصصی که به زبان فارسی بتوان مقاله‌ای تألیف کند نداریم. در مواردی هم که فرد متخصصی داریم به دلیل نبود فرهنگ مقاله‌نویسی، به‌ویژه مقاله «توصیفی» نویسی، افراد مهارت کافی برای خلق یک اثر خوب ندارند؛ شاید هم صرف کردن زمان برای مقالاتی که پژوهشی حساب نمی‌شوند و از نظر آیین‌نامه‌های ارتقاء امتیازی ندارند و شهرتی برای فرد نمی‌آورند خیلی عاقلانه نباشد! نوشتن یک مقاله «توصیفی» در سطح بالایی از استاندارد، علاوه بر تسلط زیاد بر موضوع، به‌نوعی ذوق و تخصص نویسندگی هم نیاز دارد. پرواضح است که منظور از تخصص نویسندگی، هنر جمله‌پردازی و «انشاء» مطلب نیست، بلکه نوعی بینش عمیق در مورد روش نگرش به موضوع است؛ از آن نوع بینشی که در آثار بزرگانی چون آرنولد و یا هالموس به چشم می‌خورد.

مسئلاً تألیف بسیار ضروری است و مسلماً نیاز به «مشق» فراوان دارد. در هر حال بین ترجمه و تألیف با کیفیت مسلماً دومی ترجیح دارد. اما، مادامی‌که قرار است کار «تألیف» مقاله، نوعی «مونتاژ» چند مقاله خارجی باشد، ترجیح ما آزراندن خواننده است.

اما اثر پژوهشی جدی مسلماً اصل اول ریاضیات است و نزد همه اهمیت خاص و جایگاه خاص خودش را دارد، ولی هویت یک مجله که بنابر نشر مقالات «توصیفی» است نباید برای نشان دادن اهمیت موضوعی دیگر (پژوهش در ریاضیات) بر هم بخورد.

این پایان فرازهای اصلی سخن سردبیر جنگ ریاضی دانشجو است. توضیحات مختصری درباره «توصیفی» نویسی ریاضی هم در [۹] آمده است.

نگاهی به چند مجله ریاضی به زبان فارسی

توجه ما در اینجا به دسته خاصی از مجلات ریاضی به زبان فارسی است که مسلماً مجله‌های به‌اصطلاح پژوهشی را دربر نمی‌گیرد؛ بررسی این دسته مجله‌ها مجال دیگری لازم دارد. توجه ما به مجله‌هایی است که مقالات «توصیفی» به زبان فارسی در حوزه ریاضیات منتشر کرده‌اند. مخاطب

دسته‌ای از این مجله‌ها دانش‌آموزان از کلاس‌های پایین تا سطح پیش‌دانشگاهی است و مخاطب دسته‌دیگر آن‌ها دانشجویان و به‌طورکلی دانشگاهیان. دسته‌ای از این مجله‌ها را دانشجویان (تحت نظارت افراد متخصص) منتشر می‌کردند و دسته‌ای دیگر را فرد یا افراد متخصص در حوزه ریاضیات (وابسته یا غیروابسته به مؤسسه‌ای). تعدادی از این مجله‌ها بخشی از مطالب خود را به ریاضیات اختصاص می‌دادند از جمله سخن ادبی و سخن علمی؛ در [۱۶] تعداد دیگری از این نوع مجله‌ها نام برده شده است.

گفتیم که اولین مجله ریاضی به فارسی مجله حل المسائل ریاضی بود که در ۱۵ دی‌ماه ۱۳۰۶ منتشر شد. دومین مجله به نام ریاضیات عالی و مقدماتی در ۱۳۰۹ در اول و پانزدهم هرماه در مطبعه علمی چاپ می‌شد. صاحب امتیاز و مدیر آن مجله، غلامحسین مصاحب بود که در آن وقت ۲۰ سال داشت و بعداً در سال ۱۳۲۴ راهی انگلستان شد و در ۱۳۲۷ به درجه دکتری ریاضیات از کمبریج نائل آمد. این مجله تا سال ۱۳۱۴ در ۱۴ شماره منتشر شده است. مشخصات تعدادی دیگر از مجلات ریاضی در [۱۶، ۳۳] آمده است.

موضوعی که اهمیت دارد و باید در این میان به آن توجه کرد سطح کیفی این مجله‌هاست. اگرچه عنصر کیفیت تا حدود زیادی تن به تعریف عملیاتی نمی‌دهد ولی می‌توان اجزایی برای آن در نظر گرفت: ۱) مشخصات ظاهری مجله و مقالات آن از حیث صفحه‌آرایی و تایپ، ۲) آراستگی مقالات از نظر زبانی و ریاضی‌نویسی، ۳) اعتبار و اهمیت محتوای مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای.

با در نظر گرفتن چنین معیارهایی در بین همان معدود مجلاتی که مخاطبان آن دانشگاهیان بوده‌اند می‌توان از نشر ریاضی، جنگ ریاضی دانشجو، فرهنگ و اندیشه ریاضی، و پیک ریاضی و با فاصله زیادی مجله ریاضی و ادامه آن مجله ریاضی شریف را جزو مهم‌ترین مجله‌های ریاضی فارسی به شمار آورد. خصوصاً نشر ریاضی و جنگ ریاضی، پیک ریاضی، و فرهنگ و اندیشه ریاضی پیکره سنت مقاله‌نویسی ریاضی به زبان فارسی در ۱۰۰ ساله اخیر را تشکیل می‌دهند و هر شخص جدی در این کار نیازمند بازخوانی و دقت در مقاله‌ها و شیوه کار این مجله‌ها است. برخی اطلاعات تفصیلی‌تر را درباره این چند مجله در جدول‌های زیر می‌آوریم.

در مورد تأسیس مجله نشر ریاضی چنین گفته شده است [۳۵]: «هدف از انتشار مجله نشر ریاضی این بود که نوع متکامل‌تر و مدرن‌تری از آن مجلات در دسترس دانشجویان کارشناسی، و کارشناسی ارشد ریاضیات و همه علاقه‌مندان با معلوماتی در آن سطوح قرار گیرد، مجله‌ای برخوردار از امکانات حرفه‌ای ویرایشی و فنی که با زبان ویراسته و حتی المقدور دقیق به انتشار مطالبی برای

شناساندن پیشرفت‌های جدید و شاخه‌های تازه علوم ریاضی و نیز جنبه‌های کاربردی، تاریخی، و فلسفی ریاضیات بپردازد. این اقدام همچنین گامی بود برای ارتقای سطح زبان ریاضی‌نویسی فارسی در زمینه ترجمه و بعضاً تألیف مقاله‌های توصیفی.

اولین مدیر مسئول، آقای مهدی بهزاد (۱۳۶۷-۱۳۶۸) مدیر وقت گروه ریاضی بودند که مجله را سازماندهی، و نخستین هیئت ویراستاران را با دعوت از چند ریاضیدان صاحب‌نام تشکیل دادند. ایشان در نوشته‌ای پس از کناره‌گیری، انگیزه تأسیس مجله را پذیرش پیشنهاد «سه جوان پرشور» [منظورشان، یحیی تابش، فرخ وطن، و سیامک کاظمی] ذکر کردند.

نشر ریاضی

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۶۷-۱۳۹۰	۳۵	۳۹۹	هر چهار ماه	مرکز نشر دانشگاهی
هیئت ویراستاران	محمد اردشیر، مهدی بهزاد، یحیی تابش، عطاءالله تقاء، محمد جلوداری‌مقانی، علیرضا جمالی، حسن حقیقی، غلامرضا خسروشاهی، مهدی رجبعلی‌پور، احمد شفیع‌ده‌آباد، سیاوش شهشانی، پدram صفری، سیامک کاظمی، امیدعلی کرمزاده، کاوه لاجوردی، حسین معصومی همدانی، محمدقاسم وحیدی اصل			
مشاوران / همکاران	فریبرز آذرپناه، محمد مهدی ابراهیمی، میرشمس‌الدین ادیب‌سلطانی، محمد اردشیر، امیرحسین اصغری، شاپور اعتماد، امیر اکبری، اسماعیل بابلیان، محمد باقری، علیرضا بحرینی، ناصر بروجردیان، عطاءالله تقاء، رامین تکلویغش، مگردیچ تومانیان، روح‌الله جهانی‌پور، سپیده چمن‌آرا، اکبر حسنی، احمد حقانی، حسن حقیقی، غلامرضا خسروشاهی، مسعود خلخالی، محمدرضا خواجه‌پور، سعید ذاکری، مهدی مجیدی ذوالنبنین، علی رجالی، آرش رستگار، رحیم زارع‌نهندی، رشید زارع‌نهندی، محمدهادی شفیع‌ها، مهرداد شهشانی، محمد صالح‌مصلحیان، کریم صدیقی، پدram صفری، بیژن ظهوری زنگنه، عبدالحسین عباسیان، عباس عدالت، صالح‌علی‌یاری، علی عمیدی، فرامرز فامیل سمواتی، سعید قهرمانی، سید محمدباقر کاشانی، عطارد کاویان، امیدعلی کرمزاده، پیمان کسایی، زهرا گویا، عبدالله محمودیان، حسین معصومی همدانی، همایون معین، کیوان ملاهی، اسدالله منجعی، رضا منصوری، حسین مهدیزاده، منوچهر میثاقیان، محمدعلی نجفی، بهرنگ نوحی، دیرک وان دالن، منوچهر وصال، حمید وحید			
مدیران مسئول	مهدی بهزاد، سیاوش شهشانی، محمدقاسم وحیدی اصل			

در باره فکر ایجاد مجله جنگ ریاضی دانشجو در جلد هفتم (بهمن ۱۳۷۰) آن مجله آمده است: «فکر ایجاد یک مجله ریاضی دانشجویی را مسئول جهاد دانشگاهی دانشکده علوم، که خود دانشجوی ریاضی بود، در فروردین‌ماه ۱۳۶۵ با چندتن دیگر از دانشجویان گروه ریاضی در میان گذاشت. یکی از اهداف اولیه جنگ، غنی کردن منابع مقاله‌های توصیفی به زبان فارسی است.» این مجله زیر نظر

و با مسئولیت دکتر غلامرضا خسروشاهی، استاد ریاضیات دانشگاه تهران، منتشر می‌شد.

جنگ ریاضی دانشجو

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۶۶-۱۳۷۶	۱۰	۱۵۱	سالانه	جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، جهاد دانشگاهی صنعتی امیرکبیر (۱۳۷۳)
هیئت تحریریه	شاهین آجودانی نمینی، علیرضا اشرفی، امیر اکبری مجدآبادنو، ناصر بروجردیان، حسن حقیقی، سعید ذاکری، اقبال زارعی، کامبیز محمودیان، فرشته ملک، بهزاد منوچهریان، حمیدرضا میمنی، سعاد ورسایی			
ویراستاران	محمود احسانی، یوسف امیر ارجمند، ناصر بروجردیان، حسن حقیقی، سعید ذاکری، محمدهادی شفیعیها، سیامک کاظمی، بهرام معلمی، بهزاد منوچهریان، فرخ وطن، غلامرضا یاسی‌پور			
مدیران مسئول	بهزاد منوچهریان			
استادان مشاور	غلامرضا خسروشاهی			
همکاران	اقبال زارعی			

پیک ریاضی

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۶۵-۱۳۷۳	۱۹	۱۴۴	هر سه ماه (نامنظم)	دانشکده علوم ریاضی دانشگاه صنعتی اصفهان
هیئت تحریریه	مازیار اولیایی‌نیا، یحیی تابش، احمد حقانی، حسین خبازیان (سال ۱۳۷۳)، علی رجالی، علی زینل همدانی، بیژن طائری (سال ۱۳۷۳)، محمدصادق منتخب، منوچهر میثاقیان، فرخ وطن (تا سال ۱۳۶۸)			
ویراستاران	فرخ وطن، بیش نادر (سال ۱۳۷۳)			
مدیران مسئول	احمد حقانی، علی زینل همدانی (سال ۱۳۷۳)			
سردبیران	احمد حقانی (سال ۱۳۷۳)، یحیی تابش، محمدصادق منتخب، منوچهر میثاقیان (تا سال ۱۳۷۱)، فرخ وطن			
پایه‌گذاران	یحیی تابش، منوچهر میثاقیان، فرخ وطن			

در بارهٔ ایجاد پیک ریاضی، در جلد ۵، شمارهٔ ۴ (آذر ۱۳۷۱) آن مجله از زبان مدیر مسئول وقت، چنین می‌خوانیم: «به همت والای تنی چند از جوانان صاحب‌ذوق و علاقمند به ریاضیات و نشر و تعالی علوم در ایران، این نشریه پای به عرصه وجود گذاشت و توانست در دل علاقمندان به ریاضیات جایی بیابد.»

اکنون می‌رسیم به چند مجله دانشجویی: مجله گویا و گنگ، و مجله الگوریتم که دو دوره قبل از انقلاب انتشار یافت و بعد از انقلاب هم تحت نام‌های مجله ریاضی و مجله ریاضی شریف منتشر شد.

گویا و گنگ

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۵۲	۲	۸	نامعلوم	دانشجویان گروه ریاضی دانشکده علوم دانشگاه تهران
هیئت تحریریه	محمد احسانی، خسرو بیرجندی، محمدرضا درفشه، رحیم زارع‌نهدی، عزت‌الله سلیمی، ناصر عصاره، عباس کریمیان، بهزاد کمالی، بهروز مهرزاد، منوچهر میناقیان			
مدیران مسئول	محمدقلی جوانشیر			
استادان مشاور	غلامرضا خسروشاهی			

الگوریتم (دوره اول)

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۵۶-۱۳۵۱	۱۱	۶۳	سالانه	دانشجویان دانشکده ریاضی و علوم کامپیوتر دانشگاه صنعتی آریامهر
هیئت تحریریه	مهدی آذرافزا، مژگان اخوان مقدم، محمد انور شیبیک، غلامرضا بیات، محمود تقوی، محمد جلوداری ممقانی، حسیدیم، فروزان خردپژوه، مجید ربانی، بهروز روستائیان، مهران سپهری، علیرضا سلیمی، مژگان شریعت‌پناهی، ایرج شهریاری، محمدرضا شهبسوار، عمادی، فاطمی‌زاده، مجتبی قاسمی، سعید قهرمانی، حمید کاظمی، کسرائی، محمدرضا متقی، مجتبی مظفری، همایون معین، محمدعلی نجفی، پیروز وکیلی، میرابراهیم هاشمی‌اقدم			
سرپرستان	بهروز پرهامی، فهیمه جلیلی، بهمن مهری، هدایت یاسائی			
استادان مشاور	مینا آزاد، محمد اردشیر بهرستاقی، کیخسرو الوندی، امان‌اله امین‌نیا، مهدی بهزاد، پارسائی، بهروز پرهامی، علی‌اکبر جعفریان، محمد جلودار ممقانی، سمسارزاده، سیاوش شهشهانی، شهادت، بیژن فرهی، مهدی فلاحی، عبدالله کسرائی، مودت، بهمن مهری، پرویز ناصری، نوری مقدم، ایرج هیرمن‌پور، هدایت یاسائی			
همکاران	محمد ابجرى، منصوره ارانى، حسن بهمن‌زاده			

الگوریتم (دوره دوم)

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۵۸	۳	۱۵	نامنظم	دانشجویان دانشکده ریاضی و علوم کامپیوتر دانشگاه صنعتی تهران/شریف
هیئت تحریریه	علی اردشیر لاریجانی، حسین بادبانچی، احمد بنائی یزدی پور، مسعود خلخالی، حسن خیام‌باشی، فریماه دانش، کاشانی، رضوان کاوه، ابراهیم مشیری، بهمن مهری			

مجله ریاضی

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۶۸-۱۳۸۰	۱۰	۸۲	سالانه	دانشجویان دانشکده علوم ریاضی دانشگاه صنعتی شریف
هیئت تحریریه	فریبا بارز، حسین ترابی تهرانی، رامین تکلو بیغش، هادی جرتئی (ویراستار)، خلیل جلیلی، روح‌الله جهانی پور، مهدی حسینی‌نسب، علی حیدری، بردیا حسام، رویا درودی، محمدرضا رزوان، مانی رضائی، محمدرضا قائمی، کاوه لاجوردی (ویراستار)، بهشته مستغنی یزدی، کیوان ملاحی، آریان مولائیان، حسین مهدیزاده، امید نقشینه ارجمند			
سردبیران	محسن بهرامگیری، حسین حاجی‌ابوالحسن، رویا درودی، مانی رضائی، رضا رضازادگان، علیرضا صالحی گلسفیدی			
مدیران مسئول	آرش رستگار، حمیدرضا فنایی، بهمن مهری			
استادان مشاور	یحیی تابش، بهمن مهری			
همکاران	پدیده آذین، شبنم اختری، محمد اردشیر بهرستانی، ایمان افتخاری، سعید اکبری فیض‌آبادی، مرجان امامی، امید امینی، پریسا باباعلی، سید محمد باقری، مهری باقری‌هامانه، رؤیا بهشتی، اصغر بهمنی، مریم ترکان، ناظر تولایی، بتسامه جلالی ایبانه، سپیده چمن‌آرا، حسین حاجی‌ابوالحسن، مجید حسینی، امیرحسین حمداوی، سیده‌ادی خاتمی، سارا خاوری، فائزه راعی، مهدی رضائی، ندا زارع، جعفر زیاری، نجمه سروشی، هادی سلماسیان، لیلا سلیمی، واله شریف، شهرام شفیع‌ها، هرمز شهرزاد، فاطمه طهرانی، کسری علیشاهی، نغمه علیقلی، مرتضی علی‌گلی، صالح علی‌یاری، مرتضی فتوحی، آزاده فرجی، مریم کاظمی، نصیر کریمی، محسن کیهانی، مجتبی لطفی‌زاده مهرآبادی، حسین مسرت، محمدحسین مشتاق، عباس موسوی، سیدوهاب میرکنی، مریم میرزاخانی، تکتُم نادری مقدم، سیروس همایونی			

مجله‌ی ریاضی شریف

سال‌های انتشار	تعداد شماره	تعداد مقالات	فاصله انتشار	ناشر
۱۳۹۳-۱۳۹۰	۸	۸۷	نامنظم	دانشجویان دانشکده علوم ریاضی دانشگاه صنعتی شریف
هیئت تحریریه	امیر جعفری، احمدرضا حاج سعیدی، عرفان صلواتی، ابوالفضل طاهری، مصطفی عین‌الله‌زاده صمدی، اوژن غنی‌زاده خوب، روزبه فرهودی، خشایار فیلم، علی قصاب، علی کمالی‌نژاد، نوید هاشمی			
سردبیران	مرتضی تقفیان، عرفان صلواتی، ابوالفضل طاهری، خشایار فیلم، محمدمهدی کارخانه‌ای			
مدیران مسئول	امیر جعفری			
همکاران	مسعود آموزگار، حمید احمدیان، امیرحسین اکبر طباطبایی، فرید پویا، امیر جعفری، احمدرضا حاج سعیدی، سامان حبیبی، کاوه حسینی، آرمان خالدیان، آرش رستگار، سینا رضازاده بقال، رسول رمضانین، علیرضا صادقی‌پور، ابوالفضل طاهری، احمدرضا عبدلی، اوژن غنی‌زاده خوب، محمدامین فضلی، خشایار فیلم، علی کلامی، مهدی کوره‌چیان، عماد نصرالله‌پور، نسترن نیک‌پرتو			
ویراستاران	شهاب ابراهیمی، یاسمن بقایی، مرتضی تقفیان، کوهیار حاجی سلیمانی، ابوالفضل طاهری، مصطفی عین‌الله‌زاده، اوژن غنی‌زاده خوب، خشایار فیلم، محمدهادی مستفید، حمید ملک			
ملاحظات	فقط انتشار الکترونیکی			

در پایان از چند مجله دیگر که در محدوده بحث ما می‌گنجند و چند سالی است منتشر می‌شوند نام می‌بریم. یکی از مجلات علمی موفقی که در بسیاری از شماره‌های خود مقالاتی «توصیفی» درباره ریاضیات و مسائل جامعه ریاضی انتشار می‌دهد، مجله اخبار، بولتن خبری پژوهشگاه دانش‌های بنیادی، است که شیوه‌ای اسلوبمند و زبانی ویراسته در تشریح مطالب دارد و از سال ۱۳۷۱ تاکنون به‌طور مستمر به مدیریت دکتر غلامرضا خسروشاهی در ۱۰۱ شماره منتشر شده است.

نام نشریه	سال انتشار	شماره‌های منتشرشده	سردبیر
ریاضی و جامعه	۱۳۹۵	۲۳	محمدرضا پوریای ولی
به‌سوی ریاضیات	۱۴۰۰	۱	شیرین حجازیان

تاریخچه‌ای از فرهنگ و اندیشه ریاضی

«بر لب جو بود دیواری بلند بر سر دیوار تشنه دردمند»

بیت بالا قسمتی از شعر مولاناست که به جای مقدمه در اولین شماره فرهنگ و اندیشه ریاضی آمده است. بولتن انجمن ریاضی ایران که در سال ۱۳۵۲ منتشر شد و تنها فعالیت انتشاراتی انجمن بود و کارکرد دوگانه یک بولتن (یکی آگاهی‌نامه به معنای نشریه‌ای از یک مؤسسه که جنبه خبری دارد و دیگری پژوهش‌نامه یعنی نشریه‌ای برای انتشار مقالات علمی در یک مؤسسه) را داشت در آبان ۱۳۵۸ به دو نشریه بولتن و خبرنامه تجزیه شد و سپس در سال ۱۳۶۱ نیز از دل آن فرهنگ و اندیشه ریاضی برای جدا کردن مقالات توصیفی از مقالات تحقیقی و انتشار آن‌ها متولد شد [۸]. پس از آنکه تصمیم گرفته شد که این اتفاق بیفتد، دکتر علی رجالی و دکتر یحیی تابش مسئولیت فرهنگ و اندیشه ریاضی را برعهده گرفتند و اولین شماره در خرداد ۱۳۶۱ تحت نظر این دو در چاپخانه دانشگاه صنعتی اصفهان در ۱۱۰۰ نسخه چاپ شد. امور حروف‌چینی را خانم زهرا صدرعاملی (از دانشکده علوم ریاضی دانشگاه صنعتی اصفهان) برعهده داشت و طبق گفته او این کار را با ماشین تحریر آی‌بی‌ام برقی قدیمی تا مدت‌ها و بعداً با همکاری خانم پروین پورحسینی (از گروه ریاضی دانشگاه اصفهان) برعهده داشتند.

از همان شماره اول هدف از انتشار مجله به روشنی بیان شده است: «هدف از انتشار نشریه فرهنگ و اندیشه ریاضی که توسط انجمن ریاضی ایران منتشر می‌گردد گسترش جنبه‌های عام دانش ریاضی در سطح قابل استفاده برای دانشجویان، دبیران، و اساتید دانشگاه می‌باشد. این مجله مقالاتی با مشخصات فوق‌الذکر را که بخصوص در زمینه‌های توصیفی، اندیشه و فرهنگ ریاضی، نکات آموزشی مناسب نظیر نحوه جدید اثبات قضایا، نقد و بررسی کتب ریاضی و مسائل جالب ریاضی باشد برای انتشار می‌پذیرد.»

مسلماً مشکلاتی بر سر راه انتشار هر نوع مجله‌ای به صورت مقطعی و در مواردی به طور عمومی وجود دارد و آن نقل قولی که در ابتدای این نوشته آوردیم اینجا دوباره طنین انداز می‌شود. در سرمقاله فرهنگ و اندیشه ریاضی (شماره هشتم، سال ۱۳۶۹) این چنین آمده است:

از آنجایی که انجام کارهایی از این نوع در جوامع علمی کشور ما همواره جنبه داوطلبانه داشته است، قابل تصور و فهم است که با وجود انبوه مشکلات انگیزه‌های داوطلبانه و افتخاری پس از مدتی از بین خواهند رفت. جوامع علمی ما هرگز نتوانسته‌اند به نشریات علمی جنبه حرفه‌ای و سازمانی بدهند و به همین دلیل یا نشریه علمی معتبری در ایران پا نگرفته است یا پس از مدتی کوتاه تعطیل شده است.

پابرجاترین نشریه در زمینه ریاضیات در ایران نشریه یکان بوده است که بیش از یک دهه با نظم و ترتیبی درخور توجه انتشار یافت و آنهم به گمان ما دلیلش حرفه‌ای بودن آن بود. اما از آنجا که جنبه سازمانی و نهادی به خود نگرفت با کهولت سن اداره‌کننده آن، تعطیل شد. تحولات اخیر در جامعه ریاضی ایران که از یکسو ناشی از رشد و توسعه سریع فرهنگ و تحولات ریاضیات در جهان امروز است و از سوی دیگر افزایش قابل توجه ریاضی‌آموزندگان ایران در دهه ۱۳۵۰ است این نوید و امید را می‌دهد که در دهه آینده جامعه ریاضی ایران بتواند صاحب چند نشریه پایدار در زمینه ریاضیات باشد.

برخی از مهم‌ترین تغییر و تحولات این مجله را در جدول‌های زیر آورده‌ایم.

سال	رویداد
۱۳۶۱ (شماره ۱)	انتشار اولین شماره زیرنظر یحیی تابش و علی رجالی به صورت فصلنامه با تیراژ ۱۱۰۰ نسخه توسط چاپخانه دانشگاه صنعتی اصفهان؛ حروف چینی (با ماشین تحریر) توسط زهرا صدرعاملی
۱۳۶۱ (شماره ۲)	چاپ توسط دانشگاه صنعتی شریف
۱۳۶۲ (شماره ۳)	تشکیل هیئت تحریریه چهار نفری (تعیین شده توسط شورای اجرایی در فروردین ۱۳۶۲) شامل سردبیر؛ حروف چینی؛ زهرا صدرعاملی و پروین پورحسینی
۱۳۶۳ (شماره ۴)	ویراستاری مقالات توسط حسین ناهید و فرخ وطن
۱۳۶۴ (شماره ۵)	چاپ توسط دانشگاه اصفهان
۱۳۶۶	عدم انتشار مجله
۱۳۶۸	عدم انتشار مجله
۱۳۷۰ (شماره ۱۰)	تغییرات جزئی در جلد و صفحه‌آرایی
۱۳۷۲ (شماره ۱۲)	تغییرات کلی در طرح جلد و ارتقا کیفیت حروف چینی* (توسط نازیلا آستانی‌نژاد [۷۱]-[۷۲])، تغییر چاپخانه از دانشگاه صنعتی اصفهان به دانشگاه پیام‌نور
۱۳۷۳ (شماره ۱۳)	حروف چینی با تک‌پارسی (توسط پروانه بختیاری [۷۳-۷۷]) و رسیدن به صفحه‌آرایی قابل قبول
۱۳۷۳ (شماره ۱۴)	جلد، حروف چینی، و صفحه‌آرایی مناسب و حرفه‌ای
۱۳۷۴ (شماره ۱۵)	افزایش تعداد اعضای هیئت تحریریه به ۸ نفر، تعیین ویراستار و مدیر اجرایی، تغییر اساسی طرح جلد و صفحه‌آرایی به شکل فعلی
۱۳۷۶ (شماره ۱۹)	افزایش تعداد اعضای هیئت تحریریه به ۹ نفر، حروف چینی توسط مینو عسگری [۷۵-۷۶]
۱۳۷۹ (شماره ۲۴)	تعیین ویراستار ارشد، تغییر حروف چین (از فریبا علیی [۷۸-۷۹] به فریده صمدیان)
۱۳۸۳ (شماره ۳۱)	حروف چینی با فارسی‌تک
۱۳۹۰	انتشار سه شماره در سال
۱۳۹۱	انتشار سه شماره در سال
۱۳۹۴ (شماره ۵۶)	حروف چینی با زی‌پرشین

* اطلاعات دقیق‌تر درباره حروف چینان را مدیون دکتر رشید زارع‌نهدی هستیم.

سردبیران مجله

شمارهٔ پیاپی	سردبیر
۱-۳	یحیی تابش، علی رجالی
۴-۷	علی دانائی
۸-۱۰	منوچهر میثاقیان
۱۱-۱۷	محمد مهدی ابراهیمی
۱۸-۲۳	اسفندیار اسلامی
۲۴-۲۷	نظام‌الدین مهدوی امیری
۲۸-۳۱	محمد اردشیر
۳۲-۴۴	بیژن ظهوری زنگنه
۴۵-۵۲	بهمن طباطبائی شوریجه
۵۳-۵۸	احمد صفاپور
۵۹-۶۸	روح‌الله جهانی‌پور

اعضای هیئت تحریریه

اعضای هیئت تحریریه در دوره‌های مختلف	
<p>مسعود آیین‌نژاد، شاهرخ اسماعیلی، محمد باقری، جواد بهبودیان، مهدی بهزاد، عین‌اله پاشا، محمدعلی پورعبداله‌نژاد، مسعود پورمهدیان، محمدرضا پورنکی، محمد جلوداری ممقانی، علیرضا جمالی، روح‌الله جهانی‌پور، محمدرضا درفشه، اصغر رحیمی، ابوالفضل رفیع‌پور، ابراهیم ریحانی، رشید زارع‌نهندی، جعفر زعفرانی، شیوا زمانی، حسین سیفلو، ارسلان شادمان، محمد صالح‌مصلحیان، کریم صدیقی، عبدالعزیز عبداللہی، سعید علیخانی، سهیلا غلام‌آزاد، محمد غلامزاده محمودی، امیدعلی کرمزاده، سیدعبادالله محمودیان، محمدرضا مشکانی، سعید سیدآقا بنی‌هاشمی، سید محمدباقر کاشانی، غلامرضا محتشمی برادران، رستم محمدیان، مژگان محمودی، حسین معصومی همدانی، سعید مقصودی، احسان ممتحن، مجتبی منیری، ابوالقاسم میامتی، مجید میرزاویری، محمدقاسم وحیدی اصل، علی‌محمد نظری، بهنام هاشمی، بامداد یاحقی</p>	
ویراستاران ارشد	محمدعلی پورعبداله‌نژاد، محمد جلوداری ممقانی، روح‌الله جهانی‌پور، ابوالفضل رفیع‌پور، حسین معصومی همدانی، سعید مقصودی، احسان ممتحن، محمدقاسم وحیدی اصل
ویراستاران غیرعضو	رویادرودی، بنیامین کاویانی، مهدی مدغم، حسین ناهید، فرخ وطن

تفکیک تعداد مقالات چاپ‌شده تا سال ۱۴۰۰

تعداد مقالات	تعداد مقالات تألیفی	تعداد مقالات ترجمه‌ای
۴۶۰	۲۹۰	۱۷۰

فهرست جامع فرهنگ و اندیشه ریاضی (۱۳۶۱-۱۴۰۰)

۱. سال اول، شماره پیاپی ۱ (بهار ۱۳۶۱)
 - علم صور ارزنده، یان ستوارت، ترجمه حمید کاظمی
 - سیر تاریخی فلسفه ریاضیات، سیاوش شهشانی
 - قضایای ریاضی تحلیلی هستند یا ترکیبی؟ ارنست سنپر، ترجمه ابوالقاسم لاله
 - مقدمه استخراج الاوتار، ابوریحان بیرونی
 - نیکلا بورباکی و ریاضیات معاصر، هنری کارتان، ترجمه همایون معین
 - یک برهان استقرایی از نامساوی بین میانگین حسابی و میانگین هندسی، کونگ مینگ چونگ، ترجمه جعفر زعفرانی
 - مثلث‌هایی که طول اضلاعشان اعداد صحیح است، جی. اچ. جردن، آر. واش، آر. ج. ویستر، ترجمه علی اکبر محمدی
 - گروه‌ها و تقارن، جان‌اتان آلبرین، ترجمه جمشید فرشیدی
 - بازی باناخ - مازور، اسدالله نیکنام
 - ریشه‌های تاریخی حساب دیفرانسیل و انتگرال، آرتور رزنتهال، ترجمه ابراهیم محمدزاده مؤخره
۲. سال اول، شماره پیاپی ۲ (پاییز ۱۳۶۱)
 - مقدمه کتاب جبر و مقابله خیام
 - انجمن ریاضی کلکته، ترجمه محمد باقری
 - مسائل منطق قدیم از دید منطق ریاضی، فرخ وطن
 - مدل‌های ریاضی: طرحی برای فلسفه ریاضی، ساندرز مک‌لین، ترجمه ابوالقاسم لاله
 - یادى از گوتینگن هیلبرت، ریچارد کورانت، ترجمه فریبا بهرامی
 - دیدار یک ریاضی‌دان از ویتنام، نل کوبلیتز، ترجمه حسین بقایی
 - شلوک هولمز در بابل، ر. ث. باک، ترجمه محمد قوامی
 - چند مسأله خاص ریاضی، ترجمه و تلخیص: مهدی رجبعلی‌پور
 - اطلاقی‌پذیری و کاربردپذیری ریاضیات، فیلیکس ای. براودر، ساندرز مک‌لین، ترجمه حسین ناهید
۳. سال دوم، شماره پیاپی ۳ (سال ۱۳۶۲)
 - یادداشت هیئت تحریریه
 - لئونارد اولر، ترجمه و تلخیص: علی رحابی، ابوالقاسم میامتی
 - بنیاد نظریه احتمال و نفوذ آن بر روی نظریه آمار، ج. الف. دوب، ترجمه ع. آذری، م. ابن شهرآشوب
 - جدیدترین عدد اول کشف شده، ا. ر. گ. مک دیویت، ترجمه محمدرضا رجب‌زاده مقدم
 - دستور ثابت بن قره برای پیدا کردن عددهای متحاب، ابوالقاسم قربانی
 - تغییر درک من از ریاضیات، گیل ا. ویلیامز، ترجمه گیتی خاکزاد
 - تولد مکتب ریاضیات لهستان، کروتوسکی، ترجمه محمد رستمی
 - تجزیه و تحلیل آماری نتایج دوهای سرعت مردان در بازیهای المپیک ۱۹۰۰ تا ۱۹۷۶، غلامرضا درگاهی نوبری
۴. سال سوم، شماره پیاپی ۴ (سال ۱۳۶۳)
 - محمدابن موسی الخوارزمی، جواد همدانی‌زاده
 - آخرین قضیه فرما: یک گام به پیش، رحیم زارع نهندی
 - از دترمینان تا ماتریس، منصور معتمدی
 - ریاضیات در علوم اجتماعی، سی. دلبیو میستر، ترجمه محمدرضا مشکانی
 - انتگرالگیری تقریبی: چند مثال مفید در رده عقیده بهتر بودن روش سیمپسون، استوارت م. ونیت، ترجمه محمدرضا طوسی

- اعداد چهاربرگی، منصور معتمدی
- مفاهیم سیستمها، میها یلو د. مزاروویچ، ترجمه کیومرث پریانی
- مسائلی در زیست‌ریاضی، ج. ان. کاپور، ترجمه عبدالرحمن آذری
- نکته‌ای درباره روش کمترین مربعات، آ. اس. سی. اهرنبرگ، ترجمه غلامرضا درگاهی نوبری
- ۵. سال چهارم، شماره پیاپی ۵ (سال ۱۳۶۴)
 - رمنوجان (۱۹۲۰-۱۸۸۷)، ترجمه و گردآوری: علی رجالی
 - اثبات قضیه اعداد اول فرما (با استفاده از فیزیک)، اچ. گت‌فرند، دلبیو. آ. لیتل، ترجمه علی‌اکبر بابائی
 - نظریه رکوردها و کاربردهای آن، غلامرضا درگاهی نوبری
 - هندسه، آمار، احتمال: صورتهای گوناگون یک معنی، پیتر برایانت، ترجمه عبدالرحمن آذری
 - ریاضیات کاربردی چیست؟، ب. ل. مویرویچ، ترجمه عبدالله شیدفر، محمد اسدیان
 - مرز ریاضیات کهنه و نو، منوچهر میثاقیان
 - مسئله چهاررنگ، کنت آپل، ولفگانگ هاکن، ترجمه حسین ناهید
 - اثبات دیگری از قضیه کرونگر، مسلم نیکفر
 - چرا توپولوژی حاصلضرب؟ ولادیمیر درابات، جان ساکا، ترجمه قدسیه وکیلی
 - سینرژتیک یا دانش همیاری: کاربرد روشهای ریاضی سینرژتیک در سیستمهای خودسازمانده، هرمان هاکن، ترجمه عیسی یآوری
- ۶. سال پنجم، شماره پیاپی ۶ (سال ۱۳۶۵)
 - فیزیک و ریاضیات، هارتلی راجرز، ترجمه علی‌اکبر بابائی
 - تاریخچه نظریه رسته‌ها (کانگوریاها)، جواد توکلی
 - در جستجوی گروههای ساده متناهی، ژوزف. ا. گالیان، ترجمه محمدرضا درفشه
 - بنیادهای ریاضیات، موریس کلاین، ترجمه رضا کرمی
 - موضوعات ریاضی، هم ساده و هم تریبیعی، تهیه و ترجمه: اسدالله نیکنام
- ۷. سال هفتم، شماره پیاپی ۷ (سال ۱۳۶۷)
 - کلموگرف، تلخیص و ترجمه: علی رجالی
 - مکتب هیلبرت و امی نوتر، وان در واردن، ترجمه علیرضا مدقالچی
 - یک طریقه پیش‌بینی جمعیت آینده کشور، محمد جهانفر، محمدرضا مشکانی
 - یک همانندی قضیه بولزانو برای توابع با یک متغیر مختلط، مائو - شیانگ شی، ترجمه علی وحیدیان کامیار
 - ماتریسهای بالا مثلثی 2×2 ، منصور معتمدی
 - برآوردگر ناریب، ناصررضا ارقامی
 - گروههای خودریختی، گازی ل. والز، ترجمه محمدرضا رجب‌زاده مقدم
 - دو تعمیم مقدماتی از حلقه‌های بولی، مایکلو سیرکوئید، دزموند مک‌هال، ترجمه منوچهر میثاقیان
 - توپوز چیست، محمد مهدی ابراهیمی
 - یک روش پیوستن قضایای مختلف در آنالیز ریاضی مقدماتی، مایکل بتسکو، ترجمه حیدر زاهد زاهدانی
 - ریاضیات چیست؟، سنا پر، ترجمه منوچهر میثاقیان
 - مسأله زیرفضای پایا، حیدر رجوی، پیتر رزنتال، ترجمه حیدر زاهد زاهدانی
 - گزیده‌ای از مسائل آزمون‌های ورودی کارشناسی ارشد
- ۸. سال نهم، شماره پیاپی ۸ (سال ۱۳۶۹)
 - سیر تحول اندیشه ریاضی، کریم صدیقی
 - تابع قابلیت دسترسی و بررسی آن، علی زینل همدانی
 - نیوتن و روشهای عددی، محمد هادی فراهی
 - مربعات جادویی، تهیه و ترجمه: حسن صادقی

- صفحات شطرنجی هامیلتونی، ژوزف گالیان، دیوید ویتز، ترجمه و اقتباس: سکیه باجقلی
- یک گوی واحد چقدر کوچک است؟ دیوید اسمیت، ماوینا واما نا موتی، ترجمه عطاالله زارع
- ۹. سال دهم، شماره پیاپی ۹ (شهریور ۱۳۷۰)
 - یگانگی در ریاضیات، م. ف. عطیه، ترجمه احمد حقانی
 - برخی از صفحه‌های تصویری متناهی، پیتز لوریمه، ترجمه محمدصادق منتخب
 - ریاضیات به منزله نظامی فرهنگی، ک. سمورینسکی، ترجمه بهناز هاشمی پور
 - تاریخچه و خاطراتی پیرامون بررسیهای نمونه‌ای، موریس اچ. هانسن، ترجمه حمید پزشک
 - کدام ریاضی؟ یوسف بهرامپور
 - یک مثال نقض در نظریه گالوا، توماس هنگرفورد، ترجمه حبیب شریف
- ۱۰. سال دهم، شماره پیاپی ۱۰ (اسفند ۱۳۷۰)
 - هشترودی، افتخار جامعه ریاضی ایران، امیدعلی کرمزاده
 - هشترودی: ستاره‌ای که درخشید و ماه مجلس شد، احمد حقانی
 - تغییر متغیر در انتگرالهای چندگانه: از اوایل تا کارتان، ویکتور ج. کاتس، ترجمه فیروز بهنام‌فر
 - بسندگی و بسندگی مینیمال، احمد پارسیان
 - گیس، گوست، فیشر، و نمونه‌های کوچک، جوان فیشر باکس، ترجمه روشنگر گلستانی
 - تجزیه یک ماتریس به دو ماتریس متقارن، ا. جی. بوش، ترجمه صدیقه فروتن
- ۱۱. سال یازدهم، شماره پیاپی ۱۱ (اسفند ۱۳۷۱)
 - تصویر، ارسلان شادمان
 - سرشتهای گروههای متناهی: برخی از موارد استفاده و کاربردهای ریاضی آنها، بهاما سیرینی واسان، ترجمه بیژن طائری
 - پیشرفتهای جدید در گروههای بافته و کاربردهای آن در توپولوژی و جبر، پیر کارتیه، ترجمه یوسف امیر ارجمند
- ۱۲. سال دوازدهم، شماره پیاپی ۱۲ (سال ۱۳۷۲) [روی جلد، به اشتباه، سال یازدهم، شماره ۲ نوشته شده است.]
 - انگیزه مطالعه معادلات روی میدانهای متناهی، نیل کابلیتز، ترجمه رشید زارع نهندی
 - معمای هرم مربع، و. س. انگلین، ترجمه مهدی نیلجیانی
 - آنالیز همساز جابجایی، ژان دیودونه، ترجمه قدسیه وکیلی
 - یادداشتی بر صافی ریشه دوم الگوهای اتورگرسو و میانگین متحرک برداری، گریک ف. انسلی، رابرت کوهن، ترجمه حسینعلی نیرومند
 - مدارها در تورهای جهت‌دار، ژوزف گالیان، ترجمه آریتا آذری
 - قضیه کاتگوری بیر و اجتناب از ایده‌آل اول در حلقه‌های موضعی تام، ر. ی. شارپ، پ. وموش، ترجمه حبیب‌الله انصاری طرقی
 - معادلات تابعی، کریم صدیقی
 - روش درست‌نمای ماکزیم، احمد پارسیان
 - پیشرفتهای جدید گروههای بافته و کاربردهای آن در توپولوژی و جبر (۲)، پیر کارتیه، ترجمه یوسف امیر ارجمند
- ۱۳. سال سیزدهم، شماره پیاپی ۱۳ (بهار ۱۳۷۳)
 - ارتباطی بین نظریه گروهها و نظریه حلقه‌ها، محمدرضا رجب‌زاده مقدم
 - فضاهای برگمن، بهرام خانی رباطی، کریم صدیقی
 - آشنایی با تبدیلهای ترکیبی، صدیقه جاهدی
 - تعمیم قضیه انتگرال ریمان-استیانتیس برای تابع مرکب، علی وحیدیان کامیاد
 - پدیده میانگینپذیری، ژان-پل پیه، ترجمه محمدعلی پورعبدالله
 - اتومبیل و بزها، لئونارد گیلمن، ترجمه حمید پزشک
 - معادله دیو فانتی $X^2 + 3 = Y^n$ ، ج. ه. ا. کهن، ترجمه بهمن طباطبائی

- زنان در ریاضیات: این اقلیت صورت و بی‌هیاهوی، کارول اولسگارد، ترجمه مزگان محمودی
- ۱۴. سال سیزدهم، شماره پیاپی ۱۴ (پاییز ۱۳۷۳)
 - معادلات دیفرانسیل مرتبه دوم (معادلات اشتورم-لیوویل)، کریم صدیقی
 - گروه‌های با نمای عدد غیراول، محمدرضا رجب‌زاده‌مقدم
 - زیرمجموعه‌های مشکک و اصل تجزیه، ماشاءالله ماشین‌چی
 - آزمون نسبت درستی، احمد پارسیان
 - جبر دنباله‌های موزون، نها افتخاری
 - نمایش گروه‌های متناهی: داستان ۶، دنیس کلتزینگ، ترجمه علی ایرانمنش
 - لذت ریاضیات، پیتر هیلتون، ترجمه تیران بهروز
 - بسط‌های سری توانی توابع مثلثاتی، ا. پ. استون، ترجمه صدیقه فروتن
- ۱۵. سال چهاردهم، شماره پیاپی ۱۵ (بهار ۱۳۷۴)
 - توابع پیوسته روی فضاهای کاملاً منظم، کریم صدیقی
 - پیدایش توپولوژی بی‌نقطه، محمدمهدی ابراهیمی
 - گروه‌های تجزیه‌پذیر، محمدرضا رجب‌زاده‌مقدم
 - برآورد خطاهای مقدار ویژه و بردار ویژه به روش گالرکین، محمود محسنی‌مقدم، مهدی قوتمند
 - فرشه در مقابل کاراتودوری، ارنستو آکوستا، سزار دلگادو، ترجمه سیدوحید ابطحی
 - رده‌بندی حلقه‌های متناهی از مرتبه p ، پنج‌مین فاین، ترجمه اکبر حسنی
 - شرط کافی برای آنکه همه ریشه‌های یک چند جمله‌ای حقیقی باشند، دیوید کورتز، ترجمه مهدی نیلیچانی
 - گروه خودریختها، گری ل. والس، ترجمه علی تیزفهم
 - تعمیمی ساده از انتگرال ریمان، مایکل و. بوتسکو، ترجمه علی تیزفهم
- ۱۶. سال چهاردهم، شماره پیاپی ۱۶ (پاییز ۱۳۷۴)
 - تابع تقریباً دوره‌ای و تعمیمهای آن، محمدعلی پورعبداله
 - آخرین پیشرفت‌های نظریه فضاهای باناخ، پرویز عظیمی
 - شرایط کافی برای فردگلم بودن مسأله مقدار مرزی شامل یک معادله دیفرانسیل پاره‌ای مرکب با شرایط مرزی غیرموضعی، نهان علی‌اف، محمد جهانشاهی
 - بحثی در مورد زیبایی در ریاضیات، محمد صالح‌مصلحیان
 - گراف بیست‌وجهی بریده‌شده و آخرین نامه گالوا، برترام کاستانت، ترجمه محمد جلوداری‌مقانی
 - صورتی چندبعدی از قضیه ژل، ماسیمو فوری، ماریو مارتلی، ترجمه مهدی نیلیچانی
 - فیوناچی باز هم سر و صدا می‌کند! البوت اوستلر، نیل گراتدزنت، ترجمه حمید پزشکی
- ۱۷. سال پانزدهم، شماره پیاپی ۱۷ (بهار و پاییز ۱۳۷۵)
 - چندجمله‌ای رنگی و چندجمله‌ای تطابق‌های گراف، مهدی بهزاد
 - روش‌های ABS در حل دستگاه‌های خطی، حمید اسمعیلی، نظام‌الدین مهدوی‌امیری
 - برآوردگرهای ناریب با کمترین واریانس، احمد پارسیان
 - جبرخطی و نظریه عملگرها، کریم صدیقی
 - کران گشتاوری برای احتمالات دم مثبت کوچکتر از کران چرئف است، تامس ک. فیلیپس، رندلف نلسن، ترجمه مسعود نخکوب
 - یکصد سال نظریه گروه‌های متناهی، پیتر م. نویمان، ترجمه کریم احمدی‌دلیر
 - مسأله، محمدرضا درفشه
- ۱۸. سال شانزدهم، شماره پیاپی ۱۸ (بهار ۱۳۷۶)
 - نگاهی به نظام آموزش ریاضی عمومی در کانادا، محمدعلی پورعبداله‌نژاد

- آشنایی با روش پوشش تمام در آنالیز حقیقی، نرگس تولایی، محمد صالح مصلحیان
- برآورد گنگ با گویا، فریبرز آذرپناه، علی رضایی
- قضیه لاگرانژ، قضیه فرما، و حدس گلدباخ در ماتریسهای صحیح، منصور معتمدی
- صورتهای یک و نیم خطی، کریم صدیقی، عطاالله عسکری همت
- یادی از عبدالسلام، علیرضا درودی
- مسأله، محمدرضا درفشه
- ۱۹. سال شانزدهم، شماره پیاپی ۱۹ (پاییز ۱۳۷۶)
 - مجموعه‌ها و تابعهای محذب، عبدالحمید ریاضی
 - نقد و بررسی کتاب با توجه به سنتهای ریاضیدانان اسلامی، مهدی رجبعلی پور، محمدرضا فدائی
 - یک روش تصادفی برای تحلیل انباشتگی خطای گرد کردن: مروری بر روش CESTAC، فائزه توتونیان
 - مقدمه‌ای بر نظریه H_v -حلقه‌ها، بیژن دؤاز
 - مسأله، محمدرضا درفشه
- ۲۰. سال هفدهم، شماره پیاپی ۲۰ (بهار ۱۳۷۷)
 - توابع پایه B -اسپلاین و درونیابی، صمد موسوی، نظام‌الدین مهدوی‌امیری
 - درآمدی بر گروههای تبدیلی، مسعود صباغان
 - نمایش جایگشتی و الگوریتم نمایش جایگشتی، هوشنگ بهروش
 - ریاضیات چیست؟، هانو وانگ، ترجمه محمد صالح مصلحیان
 - مطالبی در مورد عکس قضیه لاگرانژ، کریم احمدی‌دلیر
 - نگاهی (تاحدی طولانی) به اعداد اول، تاکاشی آگو، پل اردیش، اندرو گرانویل، ترجمه فریدون رهبرنیا
 - پیدایش مفهوم حلقه مجرد، ا. کلایئر، ترجمه کریم احمدی‌دلیر
 - چرا حساب دیفرانسیل و انتگرال (حسابان) را تدریس می‌کنیم؟، دیوید م. برسود، ترجمه مریم امیاری
 - نقد کتاب ریاضیات پل اردیش، وان لینت، ترجمه آزاد شادمان
 - مسأله، محمدرضا درفشه
- ۲۱. سال هفدهم، شماره پیاپی ۲۱ (پاییز ۱۳۷۷)
 - ارتباطی بین گروههای m -انگل و گروههای پوچتوان، شادروان اکبر حسنی، شعبان صدقی
 - انتگرالهای ریمان اشتیلیس از دیدگاهی دیگر، فریبرز آذرپناه
 - مدل‌سازی، تولید و نمایش B -اسپلاین‌ها، صمد موسوی، نظام‌الدین مهدوی‌امیری
 - درونیابی، اصول و کاربرد آن، شادروان کریم صدیقی
 - حدس فیلیپ هال و عکس آن، محمدرضا رجب‌زاده‌مقدم
 - یک محک تقارن برای تزویج در گروههای متناهی، سولومون دبلیو گولومب، ترجمه کریم احمدی‌دلیر
 - نقد کتاب تجزیه و تحلیل سریهای زمانی، محمدرضا مشکانی
 - مسأله، محمدرضا درفشه
- ۲۲. سال هیجدهم، شماره پیاپی ۲۲ (بهار ۱۳۷۸)
 - مجموعه تعویضگر عملگرهای توپلیتز، سیدمنصور واعظپور
 - مشتقگیرهای پوچتوان روی حلقه‌های ساده با تابع بازگشت، محمدرضا ودادی
 - نقش تاریخ ریاضیات در آموزش و یادگیری ریاضی، سید حسن علم‌الهدایی
 - ابوکامل ریاضیدانی هم‌طراز خوارزمی ۲۷۰-۳۱۸ هجری قمری، کریم صدیقی
 - رده‌های تقارن تانسوری، محمدرضا پورنکی
 - کاربرد افزایش‌های برجسب‌دار در آنالیز حقیقی مقدماتی، راسل آ. گوردن، ترجمه مجید میرمیران، بینش نادری
 - نقد کتاب پژوهش ریاضی: امروز و فردا، ارسلان شادمان

- مسأله، محمدرضا درفشه
- ۲۳. سال هیجدهم، شماره پیاپی ۲۳ (پاییز ۱۳۷۸)
 - تحلیل مختصر آثار هانری کارتان، هانری کارتان، ترجمه ارسلان شادمان
 - مصاحبه با هانری کارتان، آلین جکسن، ترجمه فاطمه قانع
 - حدس سینگر-ورمر، حیدر زاهد زاهدانی، محمد فرشی
 - شمارش سازندگان هرم، یان استوارت، ترجمه فریا نصیری مفخم
 - بورسوک-اولام، نقطه ثابت براورنر نتیجه می‌دهد: یک ساختار مستقیم، فرانسیس ادوارد سو، ترجمه غلامحسین عرب
 - نقد کتاب ریاضیات: مرزها و دورنماها، ارسلان شادمان
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۲۴. سال نوزدهم، شماره پیاپی ۲۴ (بهار ۱۳۷۹)
 - نگاهی نو به قضیه پرون-فروبینیوس، حیدر رجوی
 - تعمیمهای تعویض ناپذیر ریاضیات، ب. ا. جانسن، ترجمه محمدعلی پورعبداله نژاد
 - در مورد گروه‌هایی که با زیرگروهی محض از خود یکریخت‌اند، فلت، لی، لوتسر، سنتفرد، ترجمه کریم احمدی دلیر
 - نقش مدل‌های انتگرال‌پذیر در توسعه ریاضیات، سرگئی نوویکوف، ترجمه ارسلان شادمان
 - نقد کتاب با ذره تاب‌نهایت مهر، محمد صالح مصلحیان
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۲۵. سال نوزدهم، شماره پیاپی ۲۵ (پاییز ۱۳۷۹)
 - شمارش مرکزسازها در گروه‌های متناهی، علی‌رضا اشرفی، حمیدرضا صفری
 - درونیایی هموگرافیک، میرکمال میرنیا، علیرضا غفاری
 - حلقه چهارگانها، منصور معتمدی
 - دوریها و متریکهای ناوردا در آنالیز مختلط، آکساندر و. آیزالف، ستیون ج. کرانتس، ترجمه ارسلان شادمان
 - دامنه‌های ایده‌آل اصلی تقریباً اقلیدسی هستند، جان گرین، ترجمه علی معدنشکاف
 - حلقه‌هایی بدون ایده‌آل‌های ماکسیمال، پیتر مالکولمسون، فرانک اکو، ترجمه فرج‌الله اکرم
 - نقد کتاب ایده‌آل‌ها، وارسته‌های جبری و الگوریتم‌ها، حسن حقیقی
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۲۶. سال بیستم، شماره پیاپی ۲۶ (بهار ۱۳۸۰)
 - تعمیم مسأله هفده شتر و حل کارای رده‌ای از مسائل برنامه‌ریزی صحیح، علی وحیدیان کامیاد
 - ترک ریاضیات به قصد فلسفه، ژنه توم، ترجمه سید محمد باقر کاشانی
 - آنالیز یک مدل ریاضی برای ژنتیک جمعیت، فرشاد فتاحی
 - قضیه دو جمله‌ای: مفهومی گسترده در ریاضیات دوران اسلامی، محمد یادگاری، ترجمه مرتضی بیات، حسن تیموری فعال
 - نقد کتاب گسترش ریاضیات ۱۹۰۰ تا ۱۹۵۰، ارسلان شادمان
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۲۷. سال بیستم، شماره پیاپی ۲۷ (پاییز ۱۳۸۰)
 - ففرمن و فلسفه ریاضی لاکاتوش، محمد اردشیر
 - رویکردهایی به مسأله تعداد توپولوژی‌ها روی یک مجموعه متناهی: از منظر مشبکه، حسین خورشیدی
 - ویتگنشتاین و مبانی ریاضیات، عبدالحسین امینی شارستانی
 - مروری بر فرآیندهای زیر جمعی، قضیه ارگودیک، و چند کاربرد، محمدقاسم وحیدی اصل
 - نقد کتاب گسترش ریاضیات ۱۹۰۰ تا ۱۹۵۰، ارسلان شادمان

- مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۲۸. سال بیست‌ویکم، شماره پیاپی ۲۸ (بهار ۱۳۸۱)
 - الگوریتمهایی برای محاسبه بزرگترین مقسوم‌علیه مشترک و کاربرد آنها در حل تک‌معادلات دیوفانتی خطی، حمید اسمعیلی، نظام‌الدین مهدوی امیری
 - فضاهای کوانتومی و توپولوژی ناچابجایی آنها، ج. کونتز، ترجمه سید محمدباقر کاشانی
 - روشهای احتمالاتی در حل مسائل دترمینستیک، بیژن ظهوری زنگنه
 - کاربرد برچسب‌گذاری دلپذیر، کوروش عشقی
 - مسأله، محمدرضا درفشه
- ۲۹. سال بیست‌ویکم، شماره پیاپی ۲۹ (پاییز ۱۳۸۱)
 - رشته هندسه‌های تصویری، فیروز پاشایی
 - ديفرانسیل و انتگرال از مرتبه کسری، زهرا خاتمی، یحیی علیزاده
 - دکتری آموزش ریاضی در دانشگاه‌های آمریکا، بیژن ظهوری زنگنه
 - نقد کتاب دروغ‌های شاخدار و آمان: گشودن گره اعداد از سخنان رسانه‌ها، لین آرتور استی، ترجمه محمدرضا مشکانی
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۳۰. سال بیست‌ودوم، شماره پیاپی ۳۰ (بهار ۱۳۸۲)
 - حدس آنتروپی مینیمال، حمیدرضا فنائی
 - آشنایی با عملگرهای یکنوا و کاربرد آن در معادلات ديفرانسیل پاره‌ای، روح‌الله جهانی‌پور، حسین رحمانیان
 - برهانی ساده از قضیه رول برای هیأت‌های متناهی، س. بالانتین، ج. رابرتس، ترجمه علی معدنشکاف
 - جمع و شمارش: حساب افرازاها، اسکات الگرن، کن آتو، ترجمه پرویز حسن‌پور فرد
 - تفکر مستقل، روبن هرش، ترجمه فریدون رهبرنیا، محمد صالح‌مصلحیان
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۳۱. سال بیست‌ودوم، شماره پیاپی ۳۱ (پاییز ۱۳۸۲)
 - نامساوی برنشتین برای متغیرهای تصادفی وابسته، محمد امینی
 - آیا n اول است؟ الگوریتمی «همه» فهم با زمان اجرای چندجمله‌ای، فولکمار بورنمن، ترجمه روح‌الله جهانی‌پور
 - مسائل سکه و تمبر فرابنیوس و مجموعه‌های مطلوب، مهدی جوادی، مهدی رجب‌زاده مقدم
 - نقد کتاب گسترش ریاضیات ۱۹۵۰ تا ۲۰۰۰، ارسلان شادمان
 - مسأله، محمدرضا پورنکی
- ۳۲. سال بیست‌وسوم، شماره پیاپی ۳۲ (بهار ۱۳۸۳)
 - جورج دانتزیگ، حسین تقی‌زاده کاخکی
 - بازی‌های ترکیبیاتی: بی‌طرفانه - پارتیزانی، مانی رضایی
 - موحکها: راز شنیدن، حامد صلواتی
 - ارتباط مسأله ۱۶ هیلبرت با انتگرالهای آبلی و چند روش برای بررسی یکنوایی نسبت دو انتگرال آبلی، دانیار الهی، حمیدرضا ظهوری زنگنه
 - نقد کتاب گسترش ریاضیات ۱۹۵۰ تا ۲۰۰۰ (بخش دوم)، ارسلان شادمان
 - مسأله، محمد صالح‌مصلحیان
- ۳۳. سال بیست‌وسوم، شماره پیاپی ۳۳ (پاییز ۱۳۸۳)
 - حرکت براونی یا فرآیند وینر: ریاضی، مدل‌ساز پدیده‌های طبیعی، بیژن ظهوری زنگنه، روح‌اله جهانی‌پور
 - انتخاب اجتماعی و توپولوژی، بنو اکمن، محمد جلوداری ممقانی
 - آشنایی با الگوریتم تقلید مینا در شبکه‌های صحیح و بعضی کاربردهای آن، حمید اسمعیلی، ابراهیم نصیرالاسلامی
 - چگونگی ریاضی بنویسیم، پاول هالموس، ترجمه حسن نجومی

- نوربرت وینر ریاضیدانی برای تمام فصول، بیژن ظهوری زنگنه، روح اله جهانی پور
- مسأله، محمد صالح مصلحیان
- ۳۴. سال بیست و چهارم، شماره پیاپی ۳۴ (بهار ۱۳۸۴)
 - سخن سردبیر، اندیشه ریاضی، ریاضی فرهنگ ساز
 - فرآیندهای لوی: از احتمال تا ریاضیات مالی و گروه‌های کوانتومی، دیوید اپل باوم، ترجمه حسن نجومی
 - ۲۳ مسأله هیلبرت و نگاهی به مسأله شانزدهم آن، حمیدرضا ظهوری زنگنه، رسول عاشقی
 - پژوهش در ریاضیات: بررسی دیدگاه‌های مایکل عطیه، علی‌رضا مدقالچی
 - مقدمه‌ای بر گروه خود ریختی‌های درخت‌های ریشه‌دار منتظم و برخی زیرگروه‌های آن، محمد جلوداری مقانی
 - پل لوی، حسن نجومی
 - مسأله، محمد صالح مصلحیان
- ۳۵. سال بیست و چهارم، شماره پیاپی ۳۵ (پاییز ۱۳۸۴)
 - نظریه ذهن آفریننده براور، محمد اردشیر
 - منطق‌های غیرکلاسیک از دیدگاه جبری، اسفندیار اسلامی
 - حساب مرتبه اول پنانو و زیرنظریه‌های آن همراه با چند مسأله مرتبط در نظریه پیچیدگی، مرتضی منیری
 - مروری بر نظریه اثبات، مجتبی آقایی
 - سیمای منطق فازی، سید محمود طاهری
 - آنالیز غیراستاندارد، محمود بینای مطلق
 - اثبات قضیه در منطق‌های زمانی به کمک رایانه و کاربر، سید ابوالقاسم کلانتری، مجتبی آقایی
 - زندگی‌نامه گودل، ترجمه و تلخیص: کاوه قاسملو
- ۳۶. سال بیست و پنجم، شماره پیاپی ۳۶ (بهار ۱۳۸۵)
 - مسائل وارون، محمود حصارکی، مرتضی فتوحی فیروزآباد
 - تاریخچه انتگرال تصادفی و ریاضیات مالی از ۱۸۸۰ تا ۱۹۷۰، رابرت ژارو، فیلیپ پروتر، ترجمه روح‌الله جهانی پور
 - در بهار اتفاق می‌افتد! احسان ممتحن
 - تحقیق و نوشتن مقاله، رامین تکلوییغش
 - ... نیوتن و لایب‌نیتس، سپس کیوشی ایتو، روح اله جهانی پور
 - مسأله، محمد صالح مصلحیان
- ۳۷. سال بیست و پنجم، شماره پیاپی ۳۷ (پاییز ۱۳۸۵)
 - سخن سردبیر
 - تحوّل شرام - لُونر، فریدون رضاخانلو
 - فاکتوریل تعمیم‌یافته، منصور معتمدی
 - نقش انگیزه‌های تحقیق در آموزش ریاضی، سید عبدالله محمودیان
 - ریاضیات قرن بیستم، میکال اتیا، ترجمه قربانعلی حقیقت دوست بناب
 - دوب، آنالیزدان تمام‌عیار، بیژن ظهوری زنگنه
 - مسأله، محمد صالح مصلحیان
- ۳۸. سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۳۸ (بهار ۱۳۸۶)
 - سخن سردبیر
 - جنبه‌های هندسی آنالیز تصادفی (بخش اول)، ک. دیوید الورتی، ترجمه روح‌الله جهانی پور
 - فلسفه ریاضی کانت، احسان ممتحن
 - آشنایی با حساب اعداد فازی، محبوبه حسین‌یزدی، حسن حسن‌پور، ماشاله ماشین‌چی
 - برهان دیگری برای قضیه اساسی جبر، خوزه کارلوس، سوزا الیویرا سانتوز، ترجمه حمیدرضا وهابی

- استفان باناخ، حامد اسماعیل زاده، محمد صالح مصلحیان
- مسأله، محمد صالح مصلحیان
- ۳۹. سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۳۹ (پاییز ۱۳۸۶)
- تعدیل وردشی شبکه در حل معادلات دیفرانسیل با مشتقات جزئی دو بعدی، علیرضا سهیلی، محمد هادی مصلحی
- بیان‌هایی از استقرار، محمد مشکوری
- جدال، آرند هیتینگ، ترجمه احسان ممتحن
- اعداد اول در حلقه اعداد صحیح گاوسی، منوچهر میثاقیان
- دکتر حیدر رجوی، مهدی رجبعلی‌پور
- از سری‌های تیلر تا حرکت براونی، با منظره‌ای در مسیر بازگشت، ژان-پیر کاهان، ترجمه ارسلان شادمان
- گشت و گذاری پنجاه ساله، ژان-پیر کاهان، ترجمه ارسلان شادمان
- ۴۰. سال بیست و هفتم، شماره پیاپی ۴۰ (بهار ۱۳۸۷)
- قضیه گلدی، احمد حقانی، منصور معتمدی
- مسائل راهبردی در آنالیز همساز و کاربردهای آنها، علیرضا مدقالچی
- استراتژی مناقشه در نظریه بازی‌ها، رامین جوادی، بهناز عمومی
- سخنرانی اینشتین: «طبیعت فضا» ارائه شده توسط مایکل عطیه، جی. دبلیو. جانسون، مارک ای. والکر، ترجمه سید محمدباقر کاشانی
- هدیه‌ای به وارن امبروز، آی. م. سینگر، ه. وو، ترجمه محمد جلوداری مقانی
- ۴۱. سال بیست و هفتم، شماره پیاپی ۴۱ (پاییز ۱۳۸۷)
- فریب و ریاکاری با داده‌ها: کلاهبرداری در علوم، دیوید هند، ترجمه حمید پزشک
- اندازه‌های عدم اطمینان، سید محمود طاهری
- آشنایی با برنامه‌ریزی روی مخروط‌های درجه دوم، مازیار صلاحی
- درباره زیرگروه‌هایی با شاخص اول، تی. وای. کم، ترجمه حمیدرضا وهابی
- اثبات جدیدی از قضیه مورلی، محمدرضا درفشه
- بدرد بورباکی، تغییر دیدمان در ریاضیات، یان استوارت، ترجمه احسان ممتحن
- نقد کتاب راه به سوی حقیقت: یک راهنمای کامل به قوانین جهان، برایان بلنک، ترجمه سید محمد باقر کاشانی
- ۴۲. سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۴۲ (بهار ۱۳۸۸)
- کسرهای مصری، مهدی رجبعلی‌پور
- بعضی نتایج جدید در نظریه حلقه‌های تعویض ناپذیر، آگاتا اسموکتونویچ، ترجمه منصور معتمدی
- شار ریچی ریمانی و کیلر، حدس‌های پوانکاره، هندسی‌سازی و کالابی، محمد صفدری
- روش‌های تخمین تعداد صف‌های انتگرال آبلی، حمیدرضا ظهوری زنگنه، علی عطاییگی علمی
- ۴۳. سال بیست و هشتم، شماره پیاپی ۴۳ (پاییز ۱۳۸۸)
- طولانی‌ترین زیر دنباله‌های صعودی و مدل الدوس-دیاکونیس-همرزی، فریدون رضاخانلو، ترجمه یوسف امیر ارجمند
- برنامه‌ریزی خطی نیمه نامتناهی، الگوریتم‌های حل و کاربردها، سارا ابراهیمی، علیرضا فخارزاده جهرمی
- ماتریس نمایی e^{At} در فیزیک، طاهره زارع، جواد بهبودیان
- در پائیز اتفاق می‌افتد، احسان ممتحن
- حدس بس؟ اجماع پیش رو درباره اثبات حدس‌های پوانکاره و هندسی‌سازی، الین جکسون، ترجمه سید محمدباقر کاشانی
- ۴۴. سال بیست و نهم، شماره پیاپی ۴۴ (بهار ۱۳۸۹)
- هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت، بیژن ظهوری زنگنه

- استخراج فرمول قیمت‌گذاری اختیار معامله در مدل هستون، بهناز زرگری، شیوا زمانی، بیژن ظهوری زنگنه، رامنا کنت
- نمایش‌های گروه و آنالیز هارمونیک از اوایلر تا لانگلدز (بخش اول)، آنتونی دلیو. ناپ، ترجمه احمد صفاپور
- چگونه می‌توانم فارقاش را اثبات کرد؟، احسان منبئی، حسین تقی‌زاده کاخکی
- بوخبرگر و پایه‌های گربنز، رشید زارع نهندی
- شما و تحقیق، ریچارد همینگ، ترجمه سید محمد غلامزاده محمودی
- نگاهی به دوره‌های کارشناسی ریاضیات در ایران، وحید مؤمنائی کرمانی، حسین مؤمنائی کرمانی
- تکنیک تبدیل لاپلاس برای محاسبه سریهای نامتناهی، جیمز پی. لسکو، وندی دی. اسمیت، ترجمه سعید علیخانی

• آلن شونفیلد، سهیلا غلام آزاد

۴۵. سال بیست‌ونهم، شماره پیاپی ۴۵ (پاییز ۱۳۸۹)

- سخن سردبیر، بهمن طباطبائی
- ریاضیات بدون بنیادها، محمد صالح زارع‌پور
- فزون از حد، ریاضیدان‌های «م. و. زر» وجود دارند، ملوین هنریکسن، ترجمه احسان ممتحن
- مروری بر مهندسی‌های عادی و تامپ‌یافته و بررسی ساختار نگهدارنده‌های خطی آن‌ها، علی آرمندنژاد
- گراف‌های هم‌انرژی، ایوان گوتمن، ترجمه علی‌رضا اشرفی، غلامحسین فتح‌تبار فیروزجایی
- فلسفه ریاضی لاکاتوش، احسان سیاوشی
- مسأله اعداد هم‌نهشت و حدس BDS درباره رتبه‌های خم‌های بیضوی، علی سرباز جانفدا، سجاد سلامی
- اثبات‌های جدیدی برای قضایای اقلیدس و اوایلر، ژان پابلو پیناسکو، ترجمه حمیدرضا وهابی
- ملوین هنریکسن (۱۹۲۷-۲۰۰۹)، احسان ممتحن
- دیدار با مسأله، بامداد یاحقی

۴۶. سال سی‌ام، شماره پیاپی ۴۶ (بهار ۱۳۹۰)

- سخن سردبیر، بهمن طباطبائی
- رمزهای موفقیت در تحصیلات تکمیلی، ماری دزیاردینز، ترجمه علیرضا غفاری حدیقی
- برهانی مقدماتی بر فرمول گرگوری-منگولی-مرکاتور، گرو فریسک، جان کریستف ورشدت، ترجمه سید محمد طباطبائی
- نامساوی برون-مینکوفسکی در گذر زمان، محمدرضا میری، غلامرضا محتشمی برزاداران، حسین حسینی گیو
- اعداد کاتالان، بهناز کوچک شوشتری
- بررسی دینامیکی سلول عصی، محمدرضا رزوان، سمیه یاسمن

۴۷. سال سی‌ام، شماره پیاپی ۴۷ (تابستان ۱۳۹۰)

- نامساوی میانگین حسابی-هندسی، محمد صالح مصلحیان
- برهان‌هایی ساده برای قضیه اساسی جبر به کمک آنالیز مختلط و حسابان پیشرفته، آنتون شپ، ترجمه حمیدرضا وهابی
- نظریه‌های انتگرال‌گیری دانژوا، پرون و هنستاک-کورزویل روی خط حقیقی، سعید مقصودی
- گفتگو با بردلی افرون، سوزان هلمز، کارل موریس، راب تیشیرانی، ترجمه کسری علیشاهی
- هندسی سازی ۳- خمینه‌ها از طریق شار ریچی، مایکل ت. اندرسون، ترجمه سید محمدباقر کاشانی

۴۸. سال سی‌ام، شماره پیاپی ۴۸ (پاییز ۱۳۹۰)

- ساختار جبری جمع در نظریه نسبیت، سید قهرمان طاهریان
- روابط انداز‌پذیر و معادلات عملگری تصادفی در فضاها، باناخ، روح‌الله جهانی‌پور، نرگس تراکمه سامانی
- قضیه اصلی حساب و یکتایی تجزیه، عبدعلی کوچک‌پور، منصور معتمدی
- برهانی برای قضیه کیلی-همیلتون، کریس برنهارت، ترجمه حمیدرضا وهابی

- دوره‌های تحلیلی روی خمینه‌های مختلط، سام نریمان
- دیدار با مسأله، بامداد یاحقی
- ۴۹. سال سی‌ویکم، شماره پیاپی ۴۹ (بهار ۱۳۹۱)
 - هندسه و توپولوژی در بعدهای ۳ و ۴ از دیدگاه نظریه زایبرگ-ویتن (۱)، حامد فرهادپور
 - استنباط‌های شرطی: چرا، چه موقع؟ چگونه؟ علی‌رضا نعمت‌اللهی، مرجان کمالی سروستانی
 - نظریه گره، سید محمدباقر کاشانی
 - نقد کتاب نظریه‌های فلسفی احتمال، سید محمود طاهری
- ۵۰. سال سی‌ویکم، شماره پیاپی ۵۰ (پاییز ۱۳۹۱)
 - هندسه و توپولوژی در بعدهای ۳ و ۴ از دیدگاه نظریه زایبرگ-ویتن (۲)، حامد فرهادپور
 - قضیه پروانه، منصور معتمدی
 - نظریه فضاهاى برگمن: گذشته، حال و آینده (قسمت اول)، علی آبکار
 - شفاف‌سازی تصاویر با استفاده از تجزیه مقادیر تکین و الگوریتم‌های بهینه‌سازی، مازیار صلاحی، حبیبه رمضان‌نژاد
- آزاربنی
- ۵۱. سال سی‌ویکم، شماره پیاپی ۵۱ (زمستان ۱۳۹۱)
 - کاربردهای پایه گربنر در هندسه ترکیبیاتی، زینب مالکی، امیر هاشمی
 - آشنایی با حلقه‌های توابع پیوسته، فریبرز آذرپناه، منیره پیمان، علی رضایی‌علی‌آبادی، امیدعلی کرم‌زاده، رستم محمدیان، مهرداد نامداری
 - به یاد جان دانس، لازلو فوشس، پاتریک اسمیت، ترجمه منصور معتمدی
 - مروری بر کتاب Self-similar Groups، رستیسلاو گریگورچوک، ترجمه محمد جلوداری مققانی
 - دیدار با مسأله، بامداد یاحقی
- ۵۲. سال سی‌ودوم، شماره پیاپی ۵۲ (بهار ۱۳۹۲)
 - کل و جزء در ریاضیات، جان ال بل، ترجمه امید غیور، رستم محمدیان، مهرداد نامداری
 - انتگرال: از ارشمیدس تا لبگ (قسمت اول)، سعید مقصودی
 - مساحت و کاستی در مدل بلترامی-کلاین، سید قهرمان طاهریان
 - نظریه شمارشی پولیا، فاطمه کوره‌پزان مفتخر، علی‌رضا اشرفی
- ۵۳. سال سی‌ودوم، شماره پیاپی ۵۳ (پاییز ۱۳۹۲)
 - سخن سردبیر، احمد صفاپور
 - آزمایش ذهنی فرایلینگ، احسان ممتحن
 - انتگرال: از ارشمیدس تا لبگ (قسمت دوم)، سعید مقصودی
 - معماری رویه‌های دو بعدی در \mathbb{R}^3 و اثباتی شهودی برای قضیه گاوس-بونه، علیرضا بحرینی
 - نظریه فضاهاى برگمن: گذشته، حال و آینده (قسمت دوم)، علی آبکار
 - درون جبری (نسبی) در فضاهاى برداری، الهام کیانی، مجید سلیمانی دامنه
- ۵۴. سال سی‌وسوم، شماره پیاپی ۵۴ (بهار ۱۳۹۳)
 - واکنش‌های پس از جنبش «ریاضی جدید»، ابوالفضل رفیع‌پور
 - ریاضیات و علوم مالی، امانوئل گویت، ژیه یگه، مارک یور، ترجمه زانیار احمدی، شیوا زمانی
 - سی سال حدس L^p و مسائل وابسته به آن، سعید مقصودی
 - کاربرد ریاضیات در بهبود هوش سیال، ولی سیادت، ترجمه منصور معتمدی
 - مجموعه ژولیاى چندجمله‌ای‌های چپیشف، منیره اکبری، مریم ربیعی
 - مروری بر نگاشت پوانکاره، ابوالحسن رزمی‌نیا
 - جستجوی شبه تناوب در تریانات اسلامی ۵- تا (قسمت اول)، پیتر آر. کرومول، ترجمه مریم السادات فلسفی، مریم جمالی‌گندمانی

۵۵. سال سی و سوم، شماره پایانی ۵۵ (پاییز ۱۳۹۳)

- سخن سردبیر، احمد صفاپور
- بازتاب‌ها، فضای بازتابی و فضای حرکت، سید قهرمان طاهریان
- جستجوی شبه تناوب در تزئینات اسلامی ۵- تا (قسمت دوم)، پیتر آر. کرومول، ترجمه مریم السادات فلسفی، مریم جمالی گندمانی
- گنجایش هم‌تافته و ارتباط آن با مدارهای بسته، محمد شفیعی
- گشتی در گلستان جانی فون نویمان، فریمن دایسون، ترجمه علیرضا الفتی، رستم محمدیان
- پایاها و نامساوی‌های جدید در هندسهٔ ریمانی، اعظم اعتماد دهکردی
- نمایش‌های گروه و آنالیز هارمونیک: از اوپلر تا لنگلندز (بخش دوم)، آنتونی دبلینو، ترجمه احمد صفاپور
- رابرت فیلن لنگلندز، احمد صفاپور

۵۶. سال سی و چهارم، شماره پایانی ۵۶ (بهار ۱۳۹۴)

- سرمقاله، احسان ممتحن
- جبرهای عملگری، نایجل هیگسون، جان رو، ترجمه سمیه رحیمی، بامداد یاحقی
- تعمیم در ریاضیات، مارال روئین، رستم محمدیان، نوراله نژاد صادقی
- یادداشتی بر مجموعه‌های حدی در دستگاه‌های دینامیکی، ابوالحسن رزمی‌نیا
- نرمال‌سازی نوتر و پایه‌گرینر، امیر هاشمی، نازنین رحمانی
- مجموعهٔ دستاورد دنبالهٔ هم‌ساز و دنبالهٔ معکوس اعداد فیبوناتچی، صدیقه بلادی، جواد بهبودیان، پریسا ترابیان

۵۷. سال سی و چهارم، شماره پایانی ۵۷ (پاییز و زمستان ۱۳۹۴)

- مسئله آپولونیوس، منصور معتمدی
- رویکردی در تدریس ریاضیات عالی، مسعود آرین نژاد
- نظریه بازی‌ها و مسابقهٔ طناب‌کشی، پیمان فهیمی
- بافه چیست؟، ای. سیباخ، ال. سیباخ، ال. استین، ترجمه داود حسن‌زاده للکامی، هاجر روشن شکالگورابی
- بهینه‌سازی معکوس و کاربردهای آن در شبکه جریان و بهینه‌سازی سهام، مجید سلیمانی دامنه، شیدا عموکاظمی
- مجموعه‌های اندازه‌پذیر به مثابهٔ نقاط حدی، جی. تاناکا، پی. اف. مک لولین، ترجمه رسول کاظمی

۵۸. سال سی و پنجم، شماره پایانی ۵۸ (بهار و تابستان ۱۳۹۵)

- سخن سردبیر
- ریاضی و آموزش ریاضی: لازم و ملزوم یکدیگر، زهرا گویا
- از آموزش و ریاضی، تا آموزش ریاضی، اف. فورینگتی، جی. ام. ماتوس، ام. منگینی، ترجمه زهرا گویا، امیرحسین آشنا
- سیر تاریخی تألیف کتاب‌های درسی ریاضی در ایران، مانی رضائی
- سنتزی از فلسفه، پژوهش در ریاضی، پژوهش در آموزش ریاضی، آموزش پیش‌دبستانی تا پایان دورهٔ کارشناسی و جنبش حقوق مدنی، ای. دوبینسکی، آر. پی. موزز، ترجمه سهیلا غلام آزاد
- تحلیل محتوای برنامهٔ درسی معادلات دیفرانسیل، یونس کریمی فردین‌پور
- یک ریاضیدان برای دبیرستان می‌نویسد، دن فندل، ترجمه شیوا زمانی
- چارچوب برنامه‌ریزی درسی ریاضی مبتنی بر اصول دوگانی، نیازهای فکورانه و استدلال پی‌درپی: DNR، مسعود بهرامی بیدکلمه

- چرا اثبات؟، فولکر رونده، ترجمه فاطمه اختری، رسول نصرافهانی
- آموزش معلمان ریاضی: حوزه‌ای نیازمند پژوهش‌های عمیق، نرگس مرتاضی مهربانی
- درک بنی از قواعد و پاسخ‌ها در ریاضیات مبتنی بر «آموزش تجویزی فردی»، اس. اچ. ارلوانگر، ترجمه ابوالفضل رفیع‌پور، نوشین فرامرزی‌پور

۵۹. سال سی و پنجم، شماره پایانی ۵۹ (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)

- نوع مقاله‌های «فرهنگ و اندیشه ریاضی»، روح‌الله جهانی‌پور
- سیر تاریخی فلسفه ریاضی، سیاوش شهشهانی
- میراث فوریه، ژان-پیر کاهان، ترجمه سعید مقصودی
- مقایسه‌ای از رویکردهای نیمن-پیرسون، بیز و کم-بیشینه در آزمون فرضیه‌های فازی، عباس پرچمی، سید محمود طاهری، ناصر رضا ارقامی
- تجزیه نامنفی ماتریسی: روشی برای تحلیل داده‌های نامنفی، مهسا یوسفی، منصور رزقی
- حجم گوی‌های واحد تعمیم‌یافته، زیانفو وانگ، ترجمه رضا کهکشانی، رسول کاظمی نجف‌آبادی
- رابطه‌های معادل با رابطه فیثاغورس و سه‌تایی فیثاغورسی وارون، جواد بهبودیان، صدیقه بلادی، مهرداد سیمکانی
- ۶۰. سال سی‌وششم، شماره پیاپی ۶۰ (بهار و تابستان ۱۳۹۶)
 - نگاه تاریخی به پیدایش جبر نوین و برخی از بنیادی‌ترین دستاوردهای آن، احمد حقانی
 - پدیده‌های حیرت‌آور در آنالیز ریاضی و سنجش بزرگی مجموعه‌ها، سعید مقصودی
 - ریشه‌ها، میانی و سیر تکاملی نظریه استورم-لیوویل، سید سیف‌الله موسی‌زاده
 - شش افسانه درباره درون‌یابی چندجمله‌ای و فرمول‌های انتگرال‌گیری، لوید نیک ترفتن، ترجمه داوود میرزایی
 - معرفی و بررسی نقادانه کتاب فلسفه ریاضیات براون، حسین بیات
 - تعامد پرکوف-جیمز در فضاهای برداری نرم‌دار، فاطمه عبدالله‌زاده گنابادی، محمد صالح مصلحیان
- ۶۱. سال سی‌وششم، شماره پیاپی ۶۱ (پاییز و زمستان ۱۳۹۶)
 - افسانه‌گرایی و استعاره در فلسفه ریاضیات، سیاوش شهشهانی
 - بزرگان ریاضیات آمریکا، ۱۸۹۰-۱۹۵۰، داوید ای. دزیتارکی، ترجمه سعید مقصودی
 - حل حدسیه ژنا، جی. جیلن، بی. جراردز، جی. ویتل، ترجمه سید محمدباقر کاشانی
 - مباحثی از نظریه هندسی توابع بر قرص واحد (قسمت اول)، علی عبدیان
 - باز نگاهی به نامساوی کوشی-شوارتز، محمد صالح مصلحیان، فاطمه عبدالله‌زاده گنابادی
 - یاد از کتاب «گزیده‌ای از مقاله‌های ریاضی»، علیرضا مدقالچی
 - برهانی جدید برای قضیه‌ای کلاسیک در نظریه گروه‌های متناهی، الهه‌سادات حقی، سید علی‌رضا اشرفی
- ۶۲. سال سی‌وهفتم، شماره پیاپی ۶۲ (بهار و تابستان ۱۳۹۷)
 - چرا فلسفه‌های سه‌گانه مشهور ریاضی مهم هستند؟ مرتضی منیری
 - ریاضیات: علم و هنر، آرمان بزل، ترجمه روح‌الله جهانی‌پور، سعید مقصودی
 - تاریخچه تکامل مدل‌های شکار-شکارچی، هانیه فتاح‌پور، حمیدرضا ظهوری زنگنه
 - مجموعه‌های متخلخل و پدیده‌های ابرعام در آنالیز ریاضی، سعید مقصودی
 - کاشی‌کاری، فدریکو آردیلا، ریچارد پی. استنلی، ترجمه حمیدرضا نعمتی، رسول کاظمی
 - سه روایت از نوسان شدید، آریه ایزرلس، ترجمه حسن مجیدیان، خدیجه ندائی اصل
 - قضیه بزو، داود حسن‌زاده للکامی
 - دشوارترین معمای منطقی همه دوران‌ها، جرج بولس، ترجمه احسان ممتحن
 - تابعی که روی هر بازه پوشا است، دی. جی. زدکلیف، ترجمه احمد محمدی، اسماعیل نیکوفر
- ۶۳. سال سی‌وهفتم، شماره پیاپی ۶۳ (پاییز و زمستان ۱۳۹۷)
 - امیدعلی شهنی کرمزاده و همگانی‌سازی از نوع دوم، احسان ممتحن
 - ساختارگرایی در فلسفه ریاضی معاصر، مرتضی منیری
 - پیدایش مجموعه‌های باز، مجموعه‌های بسته و نقاط حدی در آنالیز ریاضی و توپولوژی، جی. اچ. مور، ترجمه روح‌الله جهانی‌پور، رسول کاظمی، سعید مقصودی
 - آغاز توپولوژی در لهستان، کی. چیشلسکی، زد. پیوگودا، ترجمه سعید مقصودی
 - توپولوژی تعمیم‌یافته چیست و منشأ آن کجاست؟ محمدرضا احمدی زند، رسول خیرری، رستم محمدیان
 - رتبه‌بندی رأس‌های گراف، حسن حیدری، سید محمود طاهری

- روش‌های جبری در نظریه بازی‌ها، مهدی‌رضا درویش‌زاده، بنفشه راستگو
 - مجموعه‌های انتخابی یک سری نامتناهی، آر. جی. فردیناندز، ترجمه رسول کاظمی، مهدی دهقانی
 - نقد کتاب جنبه‌های حرکت براونی، مایکل بی. مارکوس، ترجمه روح‌الله جهانی‌پور
 - ۶۴. سال سی‌وهشتم، شماره پیاپی ۶۴ (بهار و تابستان ۱۳۹۸)
 - با کاروان حلّه، مهدی رجبعلی‌پور
 - آنالیز عددی، لوید نیکلاس ترفتن، ترجمه شاهرخ اسماعیلی
 - الگوریتم نقطه پروکسیمال چیست؟ هادی خطیب‌زاده
 - نظریه ارگودیک: دستگاه‌های دینامیکی از دیدگاه آنالیز تابعی، مهدی رحیمی، مرتضی میرزایی ازندریانی
 - مروری بر عمل‌های با نقص همگنی یک، پرویز احمدی، مسعود حسنی، رضا میرزایی
 - مروری بر فرم‌های فیستر، امیرحسین نخودکار
 - آشنایی با رمزنگاری خم‌های بیضوی، مجتبی بهرامیان
 - کاربرد رمزنگاری در نظریه بازی‌ها، مونا باباخانی، رضا ندیمی
 - چندجمله‌ای نگاری؛ تلفیقی از ریاضی و هنر، مرتضی بیشه‌نیاسر
 - ۶۵. سال سی‌وهشتم، شماره پیاپی ۶۵ (پاییز و زمستان ۱۳۹۸)
 - پنجاه سال انجمن ریاضی آمریکا، جورج دی. پرکوف، ترجمه محمد جلوداری ممقانی
 - هشدار به جامعه ریاضی ایران و علاقه‌مندان به توسعه پایدار کشور، سیده آزاده پروانه، علی رجالی
 - واژگان مشترک منطق قدیم و منطق جدید و برخی از تعریف‌های تاریخی مفاهیم منطقی، علی‌رضا جمالی
 - ریاضیات در تقابل با فلسفه و علوم طبیعی، مرتضی منیری
 - تاریخچه بی‌نهایت‌کوچک‌ها و بی‌نهایت‌بزرگ‌ها در حساب دیفرانسیل و انتگرال، ایسرائل کلاینر، ترجمه روح‌الله جهانی‌پور، سعید مقصودی
 - ۶۶. سال سی‌ونهم، شماره پیاپی ۶۶ (بهار و تابستان ۱۳۹۹)
 - صد سال با مرکزساز عضوهای یک گروه، سید مجید جعفریان امیری، حجت رستمی
 - آشنایی با معادلات دیفرانسیل تأخیری، محمدرضا رزوان، نیلوفر فرح‌زاده طهرانی
 - توزیع‌های پایدار و مدل‌سازی داده‌های با دُم سنگین، مهدی شمس
 - کلاهایی برای فکر کردن: شعبده‌بازی ریاضیدانان با کلاه‌ها، سید مسعود حسینی، شهروز جانباز
 - می‌خواهم ریاضیدان باشم، فصل ۹: سال‌های اول، پال هالموس، ترجمه محمدقاسم وحیدی اصل
 - درآمدی بر ریاضیات مالی، محمد جلوداری ممقانی
 - استفاده از بهینه‌سازی برای بهبود روش‌های پرتودرمانی در درمان سرطان، حامد اعظمی زنوزق، مسعود زارع‌پیشه، مجید سلیمانی دامنه
 - راهنمای ریاضیدانان در هدایت موفقیت‌آمیز دانشجویان کارشناسی در امر پژوهش، مایکل دورف، الیسون هنریچ، لارا پادول، ترجمه ستار ستاری
 - خم‌های عجیب در هندسه هذلولوی، منیره پیمان
 - عکس قضیه شارکوفسکی، مریم ربیعی، منیره اکبری
 - سیر تکامل نظریه گروه‌ها تا رده‌بندی گروه‌های ساده متناهی، محمدرضا درفشه
 - روانشناسی پارادکس‌های ریاضی، حسن ملکی، مینا جمشیدی، مولود موحدی
 - مصاحبه با دکتر سیاوش شهشانی، به کوشش محمدرضا کوشش
 - نقد کتاب شاگردی یک ریاضیدان، محمد جلوداری ممقانی
 - طرح و حل مسئله
۶۷. سال سی‌ونهم، شماره پیاپی ۶۷ (پاییز و زمستان ۱۳۹۹)
 - دوست دارم ریاضیدان باشم (ادامه فصل ۹)، پال هالموس، ترجمه سیامک کاظمی
 - علم پایان‌ناپذیر آمار و تحولات آینده، عبدالله جلیلیان، محمدقاسم وحیدی اصل

- ریاضیدانی مقدماتی-اندیش، امیدعلی شهنی کرمزاده، ترجمه احسان ممتحن
- روند تغییرات برنامه درسی مدرسه‌ای و کتاب‌های درسی ریاضی ایران با تأکید بر دوره‌های متوسطه، نرگس یافتیان، محمد ابراهیمی علویجه
- گراف‌ها و شبکه‌های اتصال در آبرایانه‌ها، بهنام خسروی، بهمن خسروی
- نگاهی به فضاها و احتمال ناجابجایی، قدیر صادقی، علی طالبی، محمد صالح مصلحیان
- فضاها و ضرب داخلی: از اتحاد متوازی‌الاضلاع تا سه‌گانه جیمز، مهدی دهقانی
- تاریخچه مسئله مقدار ویژه معکوس ماتریس‌های نامنفی، علی محمد نظری، عطیه نظامی
- پایه‌های تودرتو و کاربردهای آنها، امیر هاشمی، بنت‌الدی بینایی
- نظریه نقطه ثابت نگاشت‌های نوافزا: پرسش‌ها و یافته‌ها، علیرضا امینی هرندی
- نظریه ریاضی احتمال و مبانی فیزیک کوانتوم، میثم میثمی صدر
- محاسبه تقریبی انتگرال بیضوی کامل نوع سوم، رامتین گلبنگ
- **۶۸. سال چهارم، شماره پیاپی ۶۸ (بهار و تابستان ۱۴۰۰)**
- دوست دارم ریاضیدان باشم، پال هالموس، ترجمه محمدقاسم وحیدی اصل
- درباره ماهیت دوگانه مفاهیم ریاضی: تأملاتی بر فرآیندها و اشیاء به‌عنوان دو روی یک سکه، آنا اسفرد، ترجمه فاطمه احمدپور، شراره تقی دستجردی، شفیع شکرانی، مریم عادل، مریم وحید دستگردی
- راسل و گودل، آلسادیر ارکارت، ترجمه احسان ممتحن
- درباره مطالب تاریخ علمی کتاب‌های درسی ریاضی متوسطه دوم، پیام سراجی، نرگس عصارزادگان
- برخی رهیافت‌های جدید به مسئله ضعیف‌شده شانزدهم هیلبرت، رسول کاظمی
- مقایسه توزیع‌های دم‌پهن با استفاده از وراثت‌روپی، فرانک گودرزی
- آغاز عصری جدید در ریاضیات کاربردی، وینان ای، ترجمه شاهرخ اسماعیلی
- مروری بر تاریخچه آنالیز تابعی، مسعود امینی، حسن پورمحمد
- قضیه‌ای از فروبنیوس و کاربردهای آن، دی. خورانا، ای. خورانا، ترجمه علیرضا خلیلی اسبویی، سید صادق صالحی امیری
- **۶۹. سال چهارم، شماره پیاپی ۶۹ (پاییز و زمستان ۱۴۰۰)**
- الگوریتم‌های تقریبی برای بازسازی درخت تبارزایشی: کاربردهایی از علوم نظری کامپیوتر در زیست‌شناسی و بیوانفورماتیک، محمدهادی فروغمنداغرابی
- روش بهینه‌سازی نیوتن در فضاها و ژئودزیک، بیژن احمدی کاکاوندی
- آشنایی با سازوکارهای جورسازی، محسن پورپونه، رسول رمضانیان
- رتبه تانسور و مسئله بهترین تقریب رتبه پایین، زهرا اردلانو، عفت گلپر رابوکی، نظام‌الدین مهدوی امیری
- دایره یا مربع، کدام مقارن‌تر است؟ آرش رستگار
- آشنایی با چنبره ناجابجایی، محمد شفییعی
- «بازیخت» چند اثبات کلاسیک، یان استیوارت، ترجمه لیلگرامی معظم
- صورتی یکپارچه از قضیه فیثاغورس در هندسه‌های اقلیدسی، کروی، و هذلولوی، رابرت ال. فوت، ترجمه مهران امینیان، مهران نامجو
- چه وقت همه صفرهای یک چندجمله‌ای، حقیقی و متمایزند؟ مارک شامبرلان، ترجمه منصوره موسی‌پور، اسماعیل نیکوفر
- قاعده انتگرال‌گیری با جاننشانی و جزءبه‌جزء همراه با کاربردهایی در قضیه گرین و یکتایی جواب معادله‌های دیفرانسیل، خوسه آنخل سید، رودریگو لوپس پُسو، ترجمه رسول کاظمی، مهدی دهقانی
- پنج اصل برای بازی‌های ریاضی غنی از لحاظ آموزشی، جیمز روسو، توبی روسو، لایکها ای. برگ، ترجمه نرگس یافتیان، حدیث عبدی
- دوست دارم ریاضیدان باشم، پال هالموس، ترجمه محمدقاسم وحیدی اصل

پایان سخن

اکنون چیزی جز حسرت برجای نمانده است و فرهنگ و اندیشهٔ ریاضی به ناچار تنها بازمانده و یا میراث‌دار آن مجله‌های حسرت‌برانگیزی شده است که ذکرشان آمد. سعی ما همچون دست‌انداران قبلی این مجله (که منت‌دار آن‌ها هستیم) بر این است که با شناخت درست این میراث، حافظان و ادامه‌دهندگان شایسته‌ای برای آن باشیم.

سپاسگزاری

منت‌دار استاد سیامک کاظمی هستیم که، از سر لطف، این نوشته را خواندند و نکته‌های سودمند و ابهام‌ها و اشتباه‌های فراوانی را که از نظر نویسنده پنهان مانده بود یادآوری کردند. دکتر غلامرضا خسروشاهی نیز درخواست نویسنده را بی‌پاسخ نگذاشتند و بخش‌هایی را مطالعه و چند مورد را متذکر شدند. از دکتر سید محمد غلامزاده محمودی (دانشگاه صنعتی شریف) که اطلاعات نگارنده را دربارهٔ مجله‌های الگوریتم، مجلهٔ شریف، و مجله‌ی ریاضی شریف کامل کردند سپاسگزارم. همچنین باید از دکتر امیر اصغری، که با راه‌اندازی وبگاه <https://maths4maryams.org/> برای مجلات فارسی ریاضی کاری کرده است کارستان، قدردانی کنم.

مراجع

- [۱] آذرنگ، عبدالحسین، مبانی نشر کتاب، سمت، تهران، ۱۳۹۱.
- [۲] آلبر، پیر؛ ترو، فرناندو، تاریخ مطبوعات جهان، ترجمهٔ هوشنگ فرخجسته، پاسارگاد، تهران، ۱۳۶۲.
- [۳] ادیب سلطانی، میرشمس‌الدین، راهنمای آماده ساختن کتاب، ویراست سوم، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۸۱.
- [۴] استیونس، لزی؛ بایرلی، هنری، هزار چهرهٔ علم، ترجمهٔ میثم محمدامینی، فرهنگ نشر نو، تهران، ۱۳۹۳.
- [۵] ایگرس، گئورگ، تاریخ‌نگاری در قرن بیستم، ترجمهٔ محمدابراهیم باسط، سمت، تهران، ۱۳۹۶.
- [۶] برنال، جان، علم در تاریخ، جلد اول و دوم، ترجمهٔ حسین اسدپور پیرانفر و کامران فانی، مؤسسهٔ انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۸.
- [۷] بوردیو، پیر، انسان آکادمیک، ترجمهٔ علی‌رضا کاویانی، پژوهشکدهٔ مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران، ۱۳۹۷.
- [۸] جلوداری ممقانی، محمد، انجمن ریاضی ایران و کتاب‌های دانشگاهی، خبرنامهٔ انجمن ریاضی ایران، شمارهٔ ۱۵۹ (۱۳۹۸)، ۱۷-۱۹.

- [۹] جهانی پور، روح‌الله، نوع مقاله‌های «فرهنگ و اندیشه ریاضی» فرهنگ و اندیشه ریاضی، شماره ۵۹ (۱۳۹۵)، ۵-۱.
- [۱۰] چهارسال با جنگ ریاضی دانشجو، سرمقاله جنگ ریاضی دانشجو، جلد هفتم (بهمن ۱۳۷۰).
- [۱۱] حافظ‌نیا، محمدرضا، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، سمت، تهران، ۱۳۹۳.
- [۱۲] حرّی، عباس، آیین نگارش علمی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، تهران، ۱۳۸۵.
- [۱۳] حسینی پاکدهی، علی‌رضا، نگاهی به نخستین نشریه علمی ایران، رهیافت، شماره ۸ (۱۳۷۴)، ۳۰-۳۷.
- [۱۴] حق‌شناس، علی‌محمد، در جستجوی زبان علم، نقل در مجموعه مقالات سمینار زبان فارسی و زبان علم، زیر نظر علی کافی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۲، ۶-۱۳.
- [۱۵] حیاتی، زهیر؛ علیجانی، رحیم، نگارش مقاله، گزارش و سایر انتشارات علمی، نشر چاپار، تهران، ۱۳۸۶.
- [۱۶] خسروشاهی، غلامرضا، جای خالی ریاضیات: مروری بر نشریات ادواری ریاضی در ایران، نشر ریاضی، شماره ۱ (۱۳۶۷)، ۱۹-۲۳.
- [۱۷] درستی، علی، و دیگران، ادواری‌های علمی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: رویکرد سیستمی، کتابداری، آرشیو و نسخه‌پژوهی، شماره ۴۷ (۱۳۸۸)، ۱۶۹-۲۰۸.
- [۱۸] دلانتی، جرارد، دانش در چالش، ترجمه علی بختیاری‌زاده، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران، ۱۳۸۶.
- [۱۹] رزمجو، حسین، انواع ادبی و آثار آن در زبان فارسی، مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۷۰.
- [۲۰] رندل، جان؛ جاستوس، باککر، درآمدی بر فلسفه، ترجمه امیر جلال‌الدین اعلم، سروش، تهران، ۱۳۶۳.
- [۲۱] زارع، بیژن، تاریخچه مجلات علمی-تخصصی در ایران، رسانه، شماره ۱۰ (۱۳۷۸)، ۴۸-۵۳.
- [۲۲] صدر، سید حامد، بررسی و بیان انواع مقالات و مطالب قابل چاپ در یک نشریه علمی، پژوهش و حوزه، شماره ۳۶ (۱۳۸۷)، ۵-۲۵.
- [۲۳] سلطانی، سید علی‌اصغر، نگارش دانشگاهی: مقاله‌نویسی، لوگوس، تهران، ۱۳۹۹.
- [۲۴] سلطانی، پوری؛ سلطانی، شیفته، دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، فرهنگ معاصر، تهران، ۱۳۹۹.
- [۲۵] سمیعی، احمد، نگارش و ویرایش، ویراست ۳، سمت، تهران، ۱۳۹۶.
- [۲۶] سیدقطبی، سیدمهدی، ریاضیات عالی و مقدماتی: نخستین مجله ریاضی ایران، نشریه الکترونیکی شمس، شماره ۴۴-۴۵ (۱۳۸۸)، ۶۸-۸۲.
- [۲۷] غنیمه، عبدالحمید، تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، ترجمه نورالله کسائی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۹۴.
- [۲۸] فتوحی، محمود، آیین نگارش مقاله علمی-پژوهشی، ویراست سوم، انتشارات سخن، تهران، ۱۴۰۰.
- [۲۹] فتوحی، محمود؛ عباسی، حبیب‌الله، فارسی عمومی، انتشارات سخن، تهران، ۱۳۸۴.
- [۳۰] فراستخواه، مقصود، سرگذشت و سوانح دانشگاه در ایران، رسا، تهران، ۱۳۸۸.

- [۳۱] فراستخواه، مقصود، در رثای مقاله؛ «هشت نسل مقالات اصیل علوم انسانی در ایران»، رهیافت، شماره ۷۲ (۱۳۹۷)، ۱-۱۸.
- [۳۲] فروند، ژولین، نظریه‌های مربوط به علوم انسانی، ترجمه علی محمد کاردان، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۲.
- [۳۳] قاسملو، فرید، رهیافتی به تاریخ ریاضیات در ایران معاصر، انتشارات فاطمی، تهران، ۱۳۹۶.
- [۳۴] کراگ، هلگه، مقدمه‌ای بر تاریخ‌نگاری علم، ترجمه محمدابراهیم باسط، سمت، تهران، ۱۳۹۶.
- [۳۵] مقصودی، سعید، یک عمر ترجمه و ویراستاری ریاضیات: گفتگویی با استاد سیامک کاظمی، خبرنامه انجمن ریاضی ایران، شماره ۱۷۲ (تابستان ۱۴۰۱)، ۱۵-۲۹.
- [۳۶] منصور، رضا، معماری علم در ایران، نشر دیبایه، تهران، ۱۳۸۹.
- [۳۷] منصوریان، یزدان، مبانی نگارش علمی، نشر کتابدار، تهران، ۱۳۸۹.
- [۳۸] موحدی، علی‌اکبر و ابوالفضل کیانی بختیاری و دیگران، روش‌های تولید و اشاعه یافته‌های علمی، رهیافت، شماره ۳۱ (۱۳۸۲)، ۵-۱۹.
- [۳۹] موحذ ضیاء، البته واضح و میرهن است که ... نیلوفر، تهران، ۱۳۸۹.
- [۴۰] مونتنی، میشل دو، تبعات، ترجمه احمد سمیعی، سخن، تهران، ۱۳۸۳.
- [۴۱] ورع، نرجس، بررسی وضعیت و نرخ رشد مجلات علمی در ایران (طی بازه زمانی ۱۳۸۸-۱۳۹۴)، رهیافت، شماره ۶۰ (۱۳۹۴)، ۹۱-۹۸.
- [۴۲] هالموس، پاول، چگونه ریاضی بنویسیم، ترجمه حسن نجومی، فرهنگ و اندیشه ریاضی، شماره ۳۳ (۱۳۸۳)، ۴۳-۷۵.
- [۴۳] هلزی هال، ل. و.، تاریخ و فلسفه علم، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، سروش، تهران، ۱۳۶۹.
- [۴۴] یاسپرس، کارل، ایده دانشگاه، ترجمه مهدی پارسا و مهرداد پارسا، نشر ققنوس، تهران، ۱۳۹۵.
- [45] American Psychological Association, *Publication Manual of the American Psychological Association*, 7th ed., American Psychological Association, Washington D.C., 2019.
- [46] Boyer, E. L., *Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate*, Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, Princeton, 1990.
- [47] Good, G., *The Observing Self: Rediscovering the Essay*, Routledge, New York, 1988.
- [48] Kane, T. S., Peters, L. J., *Writing Prose: Techniques and Purposes*, 6th ed., Oxford University Press, Oxford, 1986.
- [49] Kronick, D. A., Peer review in 18th-century scientific journalism, *Journal of the American Medical Association*, **263** (1990), 1321-1322.
- [50] Krantz, S. G., *A Primer of Mathematical Writing*, 2nd ed., American Mathematical Society, Providence, RI, 2017.
- [51] Logan, J., Winstanley, S., *Essay Writing Skills*, 7th ed., McGraw-Hill, Ryerson, 2014.
- [52] Robert, A. Day, *How to Write & Publish a Scientific Paper*, 5th ed., Oryx Press, Phoenix, 1998.
- [53] Welch, A., ed., *The Professoriate: Profile of a Profession*, Springer, Dordrecht, 2005.

Forty Years of Heritage

S. Maghsoudi¹

¹Department of Mathematics, University of Zanjan, Iran

Abstract. Giving a brief description on types of scientific/academic journals and articles, we focus on, mainly expository, mathematical journals published in Iran during recent decades. Then we give a brief history of “Farhang va Andishe-ye Riyazi”, an expository journal published by the Iranian Mathematical Society. We conclude with a table of contents of entire journal’s published volumes within its 40 years life.

Keywords: scientific journals, academic journals, expository article, mathematical journals in Farsi, history of “Farhang va Andishe-ye Riyazi”

Article history: Recieved 22 August 2022; Accepted 22 September 2022

¹s_maghsodi@znu.ac.ir